

Ahmet
Hromadžić

OKAMENJENI VUKOVI

SVE POČINJE PRIČOM

Ima jedna
planina.

Ima jedno jezero na toj planini a na obali jezera visoka stijena.
Na stijeni šest okamenjenih vukova. Ogledaju se u vodi – danju kad je
nebo čisto, kad prži sunce i noću kad gore zvijezde.

Nekad ih sakrivaju
oblaci.

Nekad ih sakrivaju
magle.

Kad nema ni oblaka ni magle, krije ih
šuma.

Stazâ do njih nema, ni puteva nema, i oni koji krenu da traže

okamenjene vukove neće ih lako naći. Moraće dugo, dugo da lutaju šumom gdje žive medvjedi, divlje mačke, gdje caruju orlovi, gdje iz svakog grma, iz svake krošnje vrebaju nečije oči. Možda će stići do vrha planine. Možda neće. Ali oni koji stignu, oni koji ostanu uporni, biće nagrađeni ljepotom. I neće se pokajati što ih je u tamnu i nepoznatu planinu povukla priča o okamenjenim vukovima.

Nema mnogo takvih junaka koji su savladali sve zapreke i stigli do obale jezera, koji se mogu zakleti i reći:

– Okamenjeni vukovi su još uvijek tamo. Istinita je priča o njima.

Mnogo je više onih koji ne žele da se penju do vrha planine, da se izlažu opasnostima, pa tvrde da je priča o vukovima izmišljena. A najviše je onih koji kažu:

– Priča je priča. Ona mora biti zanimljiva i lijepa, a ako je u njoj nešto i izmišljeno, zar je to važno? Zaista, zar je to važno? Počnimo zato pravu priču...

JEDNO PROLJEĆE U JEDNOJ ŠUMI

To je bilo njegovo prvo proljeće. On još nije bio stasit srndać. On je bio bezbrižno malo jare, koje se nije odvajalo od majke. Spavao je pored nje, igrao se na domaku njenog oka, skakutao pored nje kad su

odlazili na planinske livade pune cvijeća, meke i mirisne trave. Ili, prosto u šetnju. Imali su prijatno prebivalište pod krošnjom divlje loze, i ispod dotrajalih zidova stare i zaboravljene tvrđave. Nekad tu, vjerovatno, nije ni bilo šume. Bilo je golo brdo i na brdu tvrđava iz koje su ratnici na dobrim konjima i u teškim oklopima odlazili u bojeve i oko koje su se, ko zna koliko puta, vodile bitke. Možda je u jednoj takvoj bici razorena i spaljena, ali pošto to za našu priču nije nimalo važno, nećemo ni ispitivati kako se to dogodilo i kad se dogodilo. Moramo, ipak, kazati da je ispod brda izvirala voda i otjecala potokom niz planinu i da je zbog vode mnogobrojno šumsko stanovništvo naseljavalo čitav kraj oko tvrđave. Izvoru i potoku prikradali su se pojedinačno i u čoporima vukovi da piju vodu ili da traže plijen. Isto tako, oprezno, prikradale su se i lukave lije, a ljeti, kad bi upeklo sunce, dolijetala su čitava jata ptica da se rashlade i okupaju u potoku. Dolazile su tu plašljive

srne i najljepši srndaći, a iznad planine u modrom visu od jutra do mraka stražarili su ili orlovi, ili jastrebovi. I, ko zna, koliko se tu nesreća dogodilo. Koliko je žrtava palo. O tome bi mogla da nam ispriča samo planina. Ali, ona dobro čuva svoje tajne i mi nikad nećemo doznati sve, mi možemo doznati samo ponešto. Ostavimo zato da ona i dalje čuva svoje tajne i vratimo se našem malom junaku koji je tek počeo da uči školu i još nije ni slutio kakva ga iskušenja očekuju u njegovom životu i njegovoj rodnoj planini.

Njegova majka kao i sve majke na svijetu neprestano je na njega pazila i često ga opominjala:

– To je zabranjeno
jelo.

– To je otrovno
jelo.

– Ne približavaj se vodi,

ugušičeš se.

– Čuvaj se!

Pazi!

To proljeće u šumi nije bilo nimalo
neobično.

Ponekad su padale kratkotrajne i tople
kiše.

Ponekad je duvao vjetar
razvigorac.

Ponekad, opet, crni oblaci su se spuštali do samih vrškova jela i započinjala je strahovita oluja. Čitava planina se tada tresla i nigdje u njoj nije bilo ni sigurno, ni spokojno. Vjetar je izvaljivao iz zemlje čitava stabla, otkidao grane, pucali su gromovi i prijeteće bljeskale munje. I sve što bi se u šumi živo zateklo, drhtalo je. Opasnost je bila podjednaka za sve i u čitavoj planini nije se mogao čuti ni glas divlje zvijeri, ni glas ptice. Tek kad bi se oluja stišala i sunce ponovo počelo da izviruje, oživjela bi i planina, a iz rupâ, pećinâ i mnogobrojnih drugih skloništa izvlačili su se šumski stanovnici.

Ali, srećom, oluje nisu bile
česte.

Više je bilo onih divnih proljećnih dana kad se planina punila
glasovima
i šumovima, kad je bila puna mirisa i
veselja.

Naš prijatelj je rastao i provodio svoje proljeće ugodno i veselo,
jer je njegova majka bila dobra, jer je činila sve da njemu bude dobro.

On još nije znao ni ko mu je prijatelj, ni ko mu je neprijatelj. On nije znao da opasnost vreba na svakom koraku i da u šumi vlada zakon jačeg. Ali, majka je sve znala. I podučavala ga je polako i strpljivo.

Imao je najprije da savlada jezik svog roda, jezik srna, ali sâmo to nije bilo dovoljno. Morao je da upozna ćudi šume. Morao je da upozna glasove mnogobrojnih životinja, govor ptica, naročito onih koje su podizale uzburu kad bi se u blizini pojavio kakav opasan, nepoželjan stvor. Tako je i saznao da planina ima svoje stražare, prikrivene u krošnjama drveća, u grmovima i travi, stražare koji sve prate i sve vide.

Prvih dana, dok je bio nejačak i dok je provodio vrijeme samo u skloništu pod lozom, njegova majka se gotovo i nije odmarala. Ona je neprestano osluškivala glasove i šumove u planini, često mu davala znak da ostane miran i izlazila iz skloništa da osmotri okolinu i preduhitri neprijatelja ako se pojavi.

Ponekad se vraćala
umirena.

Ponekad se vraćala uplašena i tada su oboje dugo, dugo, bez glasa i pokreta morali da čekaju dok opasnost ne mine.

Ponekad, opet, kad bi se neprijatelj pojavio sasvim blizu, služila se njegova majka varkom i upuštala se u opasnu igru. Znala je: ako neprijatelj otkrije njihovo sklonište, njeno dijete koje još nije moglo čestito ni da hoda, a kamoli da trči i bježi, biće izgubljeno. U takvoj situaciji imala je samo jedan izbor: da se sama otkrije, da prevari neprijatelja i odmami ga daleko od njihovog skloništa. I činila je upravo to. U planini je tada započinjala smrto- nosna igra i trka kojoj se ishod nikad nije mogao znati, kao što se nije moglo znati ni koliko će trajati. Zavisilo je sve od toga kakvog je neprijatelja srna zavodila, pred kakvim neprijateljem bježala. Najčešće su to bili vukovi ili

lisice. Ponekad divlje mačke. Ponekad i psi lualice.

Nije teško pogoditi kako se osjećao naš mališan dok je čekao da mu se majka vrati.

Nimalo ugodno, zar ne?

Ali, ako bismo samo to kazali, ne bismo kazali gotovo ništa. Jer njegova majka je mogla i da se ne vrati. A moglo je da se dogodi i nešto drugo. Mogao je da se pojavi i novi neprijatelj, i da ga jednostavno ščepa i odnese. Ko zna, šta još nije moglo da se dogodi?

Plašio se svega. Lahora lišća koji je mogla da izazove najmanja ptica. Šušnja u travi, koju je mogao da poljulja ili gušter ili zelembać ili kakav veliki bumbar. Činilo mu se da se svi, i najljući neprijatelji, okupljaju oko njegova skloništa i da će ga odjednom napasti. Činilo mu se da ga iza svakog stabla, iz svakog grma, iz svake krošnje i lista motre nečije oči. A on, niti je smio da se pomakne, niti je smio da pusti glas.

Drhtao je od straha kao suva trska na vjetru.

Plakao je nečujno.

Ipak se sve završavalo srećno. Majka se vraćala umorna i zabrinuta. Ali, čim bi vidjela da je njeno dijete živo i nepovrijeđeno, zaboravljala je na umor i na sve, osim njega.

Tada ga je dugo i nježno milovala.

Tada ga je dugo ljubila, i on je sad plakao ne od straha, već od sreće.

Imao je dobru
majku.

Imao je plemenitu
majku.

On je već znao: kad je majka pored njega, njemu se ne može i ne smije ništa dogoditi. I nikako nije mogao da shvati, zašto ih ne puste na miru. Pa, oni nikoga nisu ni uznemiravali, ni napadali. Oni su živjeli povučeno u svom skrovištu, i nikom nisu smetali. Dolazile su im u posjetu samo sitne ptice, dolazili su i veseli leptirovi koji su pokušavali da se igraju sa njim i on sa njima. Tih dana živio je u skloništu i njegov otac, stasit srndać, koji je imao čvrste i oštre rogove. Ali, on se tu osjećao kao gost, i nije bio naročito ljubazan ni prema svom djetetu, ni prema njegovoj majci. Često je odlazio nekud, skitao šumom i vraćao se, ljut i umoran. Pod lozom je gotovo neprestano spavao, ne dozvoljavajući da ga uzne–miravaju i bude. Kad se činilo da je otac dobre volje, mališan mu je prilazio s namjerom da se i sa njim malo poigra i zabavi. Ali bez obzira na sve nestašluke koje bi izvodio i zbog kojih ga je majka uvijek darivala poljupcem, otac je ostajao hladan i nepokretan. Tek ponekad bi se udostojio da ga pomiluje, i to je bilo sve.

Nisu dugo ni ostali zajedno. Jednom je otac otišao, i više se nije vratio. Šta se sa njim dogodilo, on nikad nije saznao. Da li je odlutao nekud daleko, daleko, ili je postao žrtva grabljive zvijeri, ostala je zauvijek tajna.

Kad su mališanu noge ojačale, kad je počeo da trči i skače, i majka je počela da ga vodi sa sobom na pašnjak.

Odlazili su tamo navečer, pred zalazak sunca, kad se šuma smirivala.

Odlazili su tamo u osvit dana, kad se šuma budila iz noćnog sna ptičjom pjesmom i stotinama drugih znanih i neznanih glasova.

To su bili njegovi najveseliji časovi, jer je tamo na bujnim i svijetlim planinskim livadama pronašao svoje vršnjake i prvi put je, zapravo, počeo da se igra. Kao što je njegova majka dovođila njega, tako su i druge majke dovođile svoju djecu i puštale ih da se do mile volje naskaču i zabave. A djeci, kao što je poznato, nije potrebno mnogo ni da se upoznaju, ni da započnu igru. Prostora je bilo dovoljno. Trava je bila meka i puna mirisa. Poslije igre čekao ih je odmor. Pa, šta su mogli više da zažele?

Jurili su mali srndaći i male srne jedni druge, valjali se i sakrivali u travi, izvodili su sto i jednu vragoliju.

Ponekad bi izbila svađa. Tada su odlazili majkama da im se požale, ili bi majke dolazile da ih razvade i pomire. Tako su njihove svađe uvijek bile kratkotrajne i uvijek su se razilazili kao dobri prijatelji.

I tu, na livadama, majke nisu ni jednog časa ispuštale iz vida svoju djecu. Jer, opasnost je i tu neprestano vrebala. Nikad se nije moglo znati, kakav se neprijatelj prikrada kroz guste čestare, ili kroz travu, jesu li sa planinskih visova krenuli u lov mrki orlovi. I čim bi osjetile i najmanju opasnost, majke su podizale uzbunu. Žurno su

kupile svoju djecu i prekidale pašu.

Ponekad je to bilo samo oprezno povlačenje u šumu, i zaklone, bez velike žurbe.

Ponekad se, opet, uzbuna pretvarala u strašnu trku kroz šumu, u jurnjavu koju nije bilo lako izdržati.

To su bili teški ispiti za male srne i srndaće. Ali, to su bili, istovremeno, i dobri ispiti, dobra škola.

OVO SU TVOJI NEPRIJATELJI

Majka njegova je morala da zna kakav je neprijatelj goni, kako mogu da mu umaknu i gdje da se sklone. Ali, on to još nije znao. On još uvijek nije vidio ni jednog od tih strašnih neprijatelja, pred kojima su srne, pa i njegova majka, drhtale, koji su im neprestano zagorčavali život.

Često je slušao kevkanje lisicâ i upamtio je taj glas, jer ga je majka upozorila da ga upamti.

Često je slušao zlokobno vučje zavijanje i upamtio ga zauvijek.

Često je slušao i klijtaj orlova u zraku.

I posmatrao ih kako kruže po plavom nebeskom prostoru.

Majka ga je neprestano poučavala kako će otkriti neprijatelja, kako preteći, kako prevariti i umaći dok nije prekasno.

Ako su se kretali kroz šumu, ona je često zastajala i naređivala njemu da se umiri. Dugo je osluškivala. Dugo je provjeravala mirise koje je donosio vjetar. I tek kad bi se uvjerila da je sve u redu, kretali su dalje. Pa ni tada nije mogla biti sasvim sigurna da ih neprijatelj neće iznenaditi. Svako drvo može biti zasjeda. I svaki grm. I svaki kamen. Ali, isto tako, i zaklon i sklonište.

Nemojte sad pomisliti da je naš mališan postao kukavica poslije mnogobrojnih pouka koje je dobio od svoje majke. Da se osjećao najugodnije u tihom skloništu pod divljom lozom i u podnožju stare tvrđave. Naprotiv. On je volio da luta šumama. On je bio neobično radoznao i, govoreći istinu, nije ni vjerovao da mu se nešto strašno može dogoditi. On je već mogao dobro da trči, da preskače jaruge, da se skriva u travi i žbunju. I majka je bila zadovoljna njegovim uspjehom. Ona ga je uporno poučavala, neprestano naređivala i upozoravala:

– Pazi! – uzvikivala je često, i on je znao da taj uzvik znači nešto ozbiljno. Ili su naišli na zapreku, ili se približava neprijatelj.

– Osluškuj! – bilo je isto tako često upozorenje. Pa onda:

– Trči
brzo!

–

Skači!

– Skloni se,

skloni!

– Lezi u
travu!

Ona mu je govorila jezikom njihova roda, i on je učio jezik, i učio kako

se treba čuvati u šumi. Kasnije, bio je dovoljan samo jedan nijemi pokret, jedan znak njegove majke, i on je znao šta to znači i šta treba da čini.

Kao sva djeca, i on je čeznuo za onim što nije imao. Želio je da bude ono što još nije mogao biti. Da bude brz i jak. Da ima oštre i snažne rogove.

– Oh, da su mi samo rogovi – uzdisao je često. – Da su mi makar mali rogovi, najmanji na svijetu! Pitao je majku:

– Zašto ja nemam rogove? Pitao je još:

– Hoću li ja uvijek ostati ovako malen?

Ona ga je tješila, kao što majke tješe svoju djecu i govorila mu je da će jednom biti snažan i brz, najbrži i najsnažniji srndać u šumi. I on je, zadovoljan i utješeno, strpljivo čekao. Često je sanjao dvoboje u kojima učestvuje i pobjeđuje, sanjao je kako kroz planinu vodi velika stada srna i srndaća.

Uvijek je s divljenjem posmatrao krupne i ponosne srndaće na livadama ili u susretima negdje u šumi. Pokušavao je nekoliko puta da im se približi. Želio je da među njima nađe prijatelja. Ali bez uspjeha. Oni su se ponašali kao da ga ne primjećuju. Ponekad su ga osorno

odbijali i tjerali, ne dozvoljavajući mu ni da im se približi. A on nije mogao čak ni da se ljuti na njih. Pa zar tako neljubazno nije postupao prema njemu i otac!? Konačno – to je bila samo još jedna pouka više za njega. I to mu je pokazalo da ima u toj velikoj šumi samo jednog velikog prijatelja – majku.

Tješilo ga je, doduše, i to što ni njegovi vršnjaci nisu prolazili ništa bolje. Veliki srndaći nisu podnosili nestašnu lanad, i nisu dozvoljavali da im smetaju. Zašto, on nije znao. Ali, on je znao da raste. Jednoga dana, kad se opaše snagom, doći će on u njihovo društvo, pa nek onda pokušaju da ga otjeraju.

Ko čeka, taj i dočeka! – kaže narodna poslovica.

A njegova majka ga je poučavala:

– Budi samo strpljiv. Ti rasteš i ti ćeš narasti.

I zašto da bude suviše nestrpljiv? Njemu još uvijek nije ništa nedostajalo. Još uvijek je njegov život bio pun radosti. Provodio je vrijeme u igri, u šetnjama kroz šumu, na odmoru. Majka ga je mazila i brinula se za sve. Pa što bi više mogao poželjeti?

Ali tako nije moglo ostati, i nije ni ostalo.

Prošlo je proljeće.

Došlo je ljeto.

Došle su vrućine, one jake vrućine koje suše svaku kap rose, svaku lokvicu vode. Venula je trava i prije vremena opadale latice cvijeća. Sušio se list na drveću. Po šumi je nastala potraga za vodom. Danju i noću hrlili su mnogobrojni stanovnici planine ka potoku da se napoje i rashlade. Bilo je to jedino mjesto gdje se još moglo doći do vode. Na obalama potoka, iz gustog šipražja, iz trave, iza debelog drveta, svakog časa je izvirivala po neka plašljiva ili lukava životinja. Svakog časa se čuo krik poneke ptice, ili klepet krila. Voda je najednom postala dragocjena. Zbog nje su započinjale čitave seobe, zbog nje su se na obalama potoka, jedinog u toj planini, i danju i noću vodile bitke.

I baš tu, i tih dana, naš junak umalo što nije napravio nepopravljivu grešku.

Jednom, dok je njegova majka pila vodu, preskočio je potok i našao se u rijetkom šiblju, na rubu nevelike poljane. A na poljani, u mekoj travi, igrao se čopor vučića. Preskakali su jedan preko drugog, valjali se, gonili – jednom riječju, izvodili su vragolije kao vesela i bezbrižna djeca.

Mališan ih je posmatrao i ne pomišljajući na opasnost. On, uostalom, nije ni znao da su to vučići, pa bi se možda čak prevario i potrčao, skočio među njih, da oni sami nisu pojurili preko poljane pravo na njega. Jesu li ga otkrili, ili je to bio samo nastavak igre – on to nije znao. Ali ih nije ni sačekao. Osjetio je opasnost. U dva skoka našao se pored majke, u času kad su se vučići pojavili na drugoj obali.

Tako je i majka mogla da ih vidi. A to je bilo sasvim dovoljno za njenu odluku: da što prije umaknu u šumu na sigurno mjesto.

Vučići nisu jurili za

njima.

Oni su se vratili na poljanu i nastavili igru. Iz travuljine po kojoj su crni borići pravili hlad podigla se njihova mati, krupna vučica koja je, omamljena vrućinom, spavala. Vučići su joj potrčali u susret, opkolili je, cičeći od radosti što će moći da sa njom nastave igru.

Kako bi se proveo naš mališan da je vučica bila budna, teško je reći. Loše, najvjerojatnije. I sigurno je jedno: da ona ni njega ni majku ne bi pustila da tako jednostavno umaknu. Ali, zašto se nagađamo i pričamo nešto što se nije dogodilo? Važnije je da kažemo ono što mališan nije tada znao: da to neće biti njegov prvi i posljednji susret s tim istim vučićima,

da će vučići koji su tada igrali svoje igre postati strah i trepet za čitavu planinu,

da je taj susret, u stvari, bio početak njegovih najneprijatnijih doživljaja.

Dogodilo se, eto, nešto što se svakog proljeća događa u planini.

Dogodilo se da su tog proljeća ugledali sunce i mali srndać i vučići, da su istog proljeća počeli da uče u čestarima, na poljanama i obalama potoka, preko stare i zapuštene tvrđave.

I ne znajući, oni su bili susjedi.

On je bio dijete.

Vučići su bili

djeca.

Kao što je njegova majka pazila na njega, tako je i majka vučica pazila svoju djecu. I ona nije bila bez neprijatelja, ni ona nije bila sigurna da se nesreća neće sručiti na njenu djecu, i zbog toga je činila sve što je znala i umjela da ih zaštiti. Imala je dva sigurna skloništa, dvije kuće. Jednu pravu, i stalnu, u dubini velike stijene, zaštićenu sa svih strana od vjetrova i kiše i oblaka. Drugu, nedaleko od prve, u gustom :estaru, koja joj je služila povremeno, onda kad joj se činilo da se u blizini nalazi neprijatelj, i da je otkrio njen dom pod stijenom.

Kad su progledali i odbočili se na noge, i vučići su počeli da se igraju. Najprije u polutamnom prostoru pećine, a onda na poljanama nedaleko od pećine, u hladu borova, u zaklonima divlje loze. Ali nikad sami. Ili ih je motrilo oštro oko vučice ili vuka, ili su i vučica i vuk bili pored njih, da ih čuvaju i poučavaju. Jer, i igra je bila škola. Prva škola. I u igri se snažilo tijelo, i u igri su mogli da skaču, da se prikradaju, da trče, da uče vještine koje će im kasnije čitavog života biti potrebne.

Vučići su od prvog koraka učili školu krvožednih stanovnika šume. Ali, tek onda, kad im je majka donijela živog ali uplašenog i od straha umrtvljenog zeca, počela je njihova prava igra. Majka je pustila zeca u pećinu, i ostala da čuva ulaz, a oni su započeli igru, oni su započeli svoj prvi lov. Zec, kome se sad časkom učinilo da je opet slobodan, počeo je da bježi. Da spašava život. I šta bi drugo. Jurio je po pećini, skakao, pokušavao da se sakrije u tamnim kutovima, a vučići su ga gonili cičeći od radosti što mogu da igraju tu neobičnu igru. Zeko je nalijetao i na vučicu, pokušavajući da iskoči iz pećine, a ona ga je dočekivala i ponovo bacala među svoje mališane. I igra se nastavljala. Igra je postala sve vatrenija. Kraj je dolazio, kad bi se zamorili vučići i nesrećni zec. A kakav je bio kraj igre, nije teško pogoditi.

Drugi put igra je bila još neobičnija.

Vučica-majka donijela je i ubacila u pećinu krupnog i zamorenog tetrijeba. Ubacila ga je i ostala na ulazu, a vučići su se, uplašeni ratobornim izgledom nepoznate i velike ptice, najprije povukli u uglove pa tek kasnije, kad ih je majka počela hrabriti, prešli u napad. I igra se ponavljala. Tetrijeb se borio za život, vučići su se zabavljali.

Još veću radost darovala je vučica svojoj djeci kad je počela da ih izvodi u šetnju – do ledenog izvora, na poljane – da im tako priređuje nove i za njih još nepoznate igre i zabave. Pred njima se otkrivala šuma puna tajni i ljepote, šuma koja je bila njihova velika kuća i njihov zavičaj. Po njoj su oni mogli da se igraju do mile volje, jer ih je majka neprestano bodrila:

– Igrajte se, djeco,
igrajte!

Oni su slušali
savjete.

Iz visoke trave, ispod borova, iza grmova, odjekivao je njihov cik, njihov borbeni zov, koji će se kasnije pretvoriti u urlik. Svakog dana postajali su snažniji i ljepši. Njihova majka, koja ništa nije zaboravljala, koja je sve pratila i sve vidjela, i ona je bila zadovoljna.

Tako su rasli
vučići.

Oni su se kalili, oni su se snažili da jednog dana postanu strah i trepet šume. Rastao je i mali srndać.

Još jednom, još mnogo puta, spasla ga je od smrti neograničena majčina ljubav.

Nisu bili opasni samo vukovi. Isto tako, bili su opasni i orlovi, koji su neprestano kružili iznad šume.

Jednom, tek što se sunce rodilo, vraćala se majka srna sa svojim mališanom s pašnjaka. Koračali su lagano. Majka je po običaju neprestano osmatrala i prisluškivala. Pa ipak, ona tog časa nije otkrila da u visini lebdi strašni orao bradan, da njegove oštre oči prebiru šumu i traže žrtvu. Kad su prelazili preko jedne poljane, opazio ih je. Začas su se pokrenula njegova duga krila, sijevnule oštre oči. I začas je bio nad poljanom. Nad glavom mališana prolomio se njegov pobjedonosni kliktaj. Još tren, pa bi se mali srndać obreo u vazduhu. Još tren pa bi ga strašni lovac ponio na vrh planine, u svoje carstvo. I to bi bio kraj. Ali tog trena koji je dijelio život od smrti, opet je majka pritekla u pomoć svome djetetu. Ona se svom snagom bacila na orla, udarila ga glavom. Orao je izgubio ravnotežu, posrnuo i istog časa snažno se izvio uvis, spreman da se ponovo baci na žrtvu. Zakasnio je. I majka i njen mališan već su bili ispod gustih krošnji drveća, izvan njegova domašaja.

Izmakao je orlu-bradanu plijen na koji su već bile pale njegove snažne i oštre kandže. Doživio je poraz kakav nikad dotad nije doživio, kakav rijetko doživljavaju orlovi njegova roda, poznati po svojoj smjelosti i snazi i nepogrešivom udarcu. Pobjedila ga je ljubav jedne majke koja je bila spremna da svoj život žrtvuje za život djeteta.

I tako su, eto, prolazili dani u šumi.

U igri su učili svoju vučju školu mali vučići.

U igri je učio svoju školu naš prijatelj mali srndać.

Kad su se prvi put sreli, nije se ništa dogodilo. Nije, i to je velika sreća. Naš prijatelj je samo naučio više nego što je dotad znao o vučićima. Ali nauke u šumi nikad nije bilo dosta, jer niko ne zna i nikad se ne zna otkud vreba opasnost i kad vreba opasnost.

SAM U PLANINI

Do jeseni se nije dogodilo više ništa neobično.

A jesen, kao i obično, dođe s kišama i jakim mrazovima, dođe s vjetrovima koji pokidaše odjeću s drveća, porušiše svelu travu i raznesoše na sve strane latice posljednjeg šumskog cvijeća. Promijeni se planina, opusti i postane tužna. Posljednje ptice su odselile na jug i sve rjeđe se čula pjesma. Povlačili su se mali i veliki šumski stanovnici u zimska skloništa i izlazili su još samo onda kad bi se iza gustih oblaka pomolilo sunce.

Do jeseni se naš prijatelj razvio u stasitog, pravog srndaća. Niko više ne bi mogao u njemu prepoznati ono nespretno i nestašno lane koje nije umjelo da se odlijepi od majčine sise. Nedostajali su mu još samo rogovi. Ali, šta bi koristilo i da ih je imao, kad ne bi mogao da ih sačuva, jer, zna se – srndaćima otpadaju rogovi u jesen a izrastaju ponovo u proljeće.

On i majka su još uvijek bili nerazdvojni. Istina, ona više nije morala da pazi na svaki njegov korak, da neprestano strahuje hoće li mu se nešto dogoditi. On je sad bio siguran i u svoje noge i u svoje oči i uši, on je sad mogao i stići i uteći. Sad je on mogao da pruži zaštitu svojoj majci, ako bi to bilo potrebno, mogao je da se snađe u svakom kutu šume, u svakoj prilici.

Još je bilo sve dobro, još nije znao da će se uskoro on i majka rastati zauvijek. A dogodilo se to.

Jednog dana navukoše se iznad planine mrki i teški oblaci. Strašnom snagom udari vjetar i poče da povija drveće, da povija čitavu šumu čas na jednu, čas na drugu stranu. Planinom je odjekivao samo glas vjetra:

Hu-hu

!

Hu-hu

!

Vjetar je urlao bez prestanka i stravično. Lomilo se drvlje, rušilo drveće, a uplašene životinje su jurile kao bez glave, tražeći zaklona. A zaklona nije bilo lako naći, jer se vjetar brzo ujedinio s kišom, grmljavinom, s munjama i gromovima.

Pucalo je i
sijevalo.

Činilo se – planina će se razbiti u komadiće ili srušiti u neizmjerljivi bezdan.

Iz zemlje, na stotine mjesta, proključa voda i krenu niz strmine, kroz isušena korita, kroz pješčane jaruge, rušeći sve što joj se našlo

na putu.

Voda je valjala
kamenje.

Voda je valjala panjeve i drveće kao sitne trijeske. Bila je neumoljiva i kuku živom stvoru koji se našao u njenom zagrljaju!

Oluja se nije stišavala ni danju ni
noću.

Malo je bilo nade i da će se stišati, jer se na nebu nije otvarao ni jedan prozor. Kome je bilo najteže da izdrži u šumi?

Koga su neprestano šibali vjetrovi i
kiša?

Ptice
?

Ne
!

One su umjele da nađu dobra i topla skrovišta u šupljem
drveću.

Vukove
?

Ne
!

Oni su se zavukli u svoje
jazbine.

I lije su se zavukle u svoje
jazbine.

I zlatorepe kune i vitke lasice, i puhovi i hrčci, i jazavci – svi su
imali gdje da se sklone, i svi su se sklonili.

A srndaći i
srne?
Gdje su oni mogli da se
sklone?

Gdje su mogli da potraže spas pred opakim vjetrom, ledenom
kišom, kud da pobjegnu od gromova i munja?

Oni nisu imali
jazbine.

Oni se nikad nisu zavlačili u pećine i nisu ih
poznavali.

Oni su mogli da potraže zaštitu samo ispod drveća, ispod
svodova loze, ali tamo više nisu mogli da nađu zaklona. Kiša je
prodirala svuda. Vjetar je prodirao svuda.

Jurila su šumom stada srna i
srndaća.

Jurile su izbezumljene
majke.

Jurili su uplašeni mali srndaći koji su prvi put doživjeli takvu oluju
u šumi. Bježali su ispred vjetra, bježali ispred gromova, sakupljali se

ispod drveća, iza stijena, ali sve je bilo uzalud. Kao da su se i planina i nebo udružili protiv njih. Tako je izgledalo. Tako je i bilo.

U toj trci, u tom strahu, naš prijatelj je izgubio majku. U drvo ispod koga su se sklonili oni i još desetak srna i srndaća iznenada je udario grom. Pa odmah drugi. Ali drugi niko nije sačekao. Svi su bježali ispod drveta kud je ko znao i kako je znao. U tamnoj i strašnoj noći niko više nikoga nije mogao da pronađe.

I, eto, te noći je naš prijatelj ostao sam. Zvao je uzalud.

Tražio je uzalud.

Čitavu tu noć i još mnogo noći i dana, kad se nevrjeme stišalo, on nije prestajao da traži majku. Pregazio je stotine potoka i staza. Stotine poljana. Sreo je stotine srna i srndaća, ali majku nije.

Obilazio je neprestano njihovo sklonište u lozi ispod tvrđave. Čekao je i

mislio: "Možda će, ipak, doći!"

Nije došla. A dani i noći su prolazili i nade je bilo sve manje. Niti je majku našao, niti je šta čuo o njoj. Šta joj se dogodilo one strašne noći – ostala je zauvijek tajna, koju bi mogla da otkrije samo planina.

Možda se u crnom mraku survala niz strme stijene.

Možda je postala žrtva

vode.

Ili je pala žrtvom krvoločne
zvijeri.

A nije bio on sam koji je
tražio.

Poslije oluje, po planini su dugo trajale potrage. Majke su tražile izgubljenju djecu, a djeca majke. Bilo je mnogo radosnih susreta. Mnogo suza radosti i još više suza žalosti, jer oluja je bila strašna, oluja je bila nemilosrdna.

VUČIĆI SU KRENULI U LOV

U isto vrijeme, s prvim maglama i prvim jesenjim danima krenuli su vučići u svoje prve lovove. Majka vučica i otac vuk počeli su da ih zavode sve dublje u šumu, stazama koje su samo oni poznavali, niz jaruge, niz obale nabujalih potoka, preko golih visova na koje su neprestano nalijetali vjetrovi. Danju i noću. Svejedno. Morali su još da nauče što nisu naučili, da zaborave bezbrižne igre, jer su rasli, jer će uskoro morati da se sami o sebi brinu. Učili su ih da otkrivaju tragove – u travi, u lišću, svuda gdje su se mogli otkriti. Učili su ih da se kroz šumu kreću u vučjem lancu, jedan iza drugoga, nečujno, da ne probude ni pticu, ni zvijer.

Učili su ih kako i gdje treba izabrati zasjedu i čekati plijen. A to čekanje, to je bila opet posebna škola, škola strpljenja.

Prikriveni u travi, iza grmova, u šipražju, negdje na obali potoka, pored izvora, ili stazâ i puteljakâ prosječenih kroz šumu, oni su morali satima da leže pritajeni, bez glasa i pokreta. I ne samo to. Morali su da oslušuju, da paze na svaki šum, da dobro otvore oči i uši. Nekad je žrtva dolazila i čekanje se završavalo bogatom gozбом. Ali, nekad je čekanje bilo uzaludno. I ne samo jedanput. Po nekoliko puta uzastopce morali su da se povlače iz zasjede prazna stomaka i tada, i tako su počeli da upoznaju glad, tada su naučili da hrana ne pada s neba, da se ona može u šumi pribaviti samo trudom i vještinom.

Počešće su gonili žrtvu, i to su bili njihovi najdraži lovovi.

Tada su mogli da jure i jurili su, koliko su ih noge nosile, i tada se lov pretvarao u zanimljivu, u njihovu dragu ali i zamornu igru.

Gonili su
zečeve.

Gonili su
srne.

Gonili su, ponekad, i lukave lije, i baš ti lovovi su se pretvarali u igru, u kojoj je odnosio pobjedu mudriji i lukaviji.

Za lisicu se zna da je prepredena, u sto voda preprana, da joj u lukavstvu mjere nema.

Ali, ni vukovi se ne oslanjaju samo na svoju snagu i brzinu. Oni, koji tako misle, ljuto se varaju. Vuk u podmuklosti, u lukavstvu ne zaostaje za lisicom. Ponekad, vuk čak nadmudri i najlukavijeg lisca,

ponekad mu otme plijen koji je lisac već smatrao svojim.

Teško je znati kakva sve iznenađenja priređuje gonjena lija svojim neprijateljima – vukovima, ali nešto se ipak zna: da se lisičji soj nikad ne predaje, da nikad, ni u najtežem trenutku ne gubi nadu da još uvijek može prevariti neprijatelja i pobjeći. Kad lisici ni lukavstva više ne mogu pomoći, onda joj ostaju njeni oštri zubi i ona se bori do posljednjeg daha.

Borbenu ćud jednog starog lisca koga su vuk i vučica nekako ulovili, upoznali su mladi vučići dobro i zauvijek. Lisac je bio nagrizen oštrim vučjim zubima, bio je već malaksao kad su ga oni opkolili i navalili sa svih strana na njega. Vuk i vučica su se izmakli da posmatraju i ocjenjuju borbu. Oni su imali povjerenje u svoju djecu, oni su im morali jednom prirediti ovakvu borbu, pa eto im. A vučići su, opet, kao i uvijek ohrabreni prisustvom roditelja, žestoko navalili na lisca da pokažu svoju snagu i vještinu. Samo, oni još nisu znali da to nije nemoćni zeko, da to nije tetrijeb, da je to lisac krvolok, koga je odgajala i odgojila divlja šuma. Lisac je počeo da se bori očajnički, nemilosrdno. Tek što su ga napali, vučići su morali da se povuku. Jedan je ponio krvav trag njegovih oštih zuba na vratu, zacvilio je i pojurio roditeljima, ali su ga oni nemilosrdno odgurnuli i vratili ponovo u borbu.

– Naprijed samo! Grizite! Čupajte! – naređivali su oni. Ali i lisac je, onakav krvav, užagrenih očiju, bio spreman. Ćutke je i on pozivao:

– Šta čekate? Što ste se prepali? Navalite, ja sam spreman.

Vučići su stajali u krugu oko njega, neodlučni, uplašeni. To je bila njihova prva, prava, pravcata borba. Dotada je sve bilo samo igra. I oni bi, sigurno, napustili bitku i pobjegli u šumu nekud daleko, daleko, da su bili sami, da ih nisu šibale oštre oči vuka i vučice. Morali su opet da navale, pa šta bude. I navalili su. I opet je počela gužva, odjeknuo

njihov borbeni cik, prolomio se šumom. U jedno živo klupko pretvorili su se i vučići i lisac, i to klupko se valjalo po zemlji, skakalo uvis, pa opet valjalo, opet zbijalo i opet širilo. Škljocali su zubi, rasipala se po zemlji dlaka, ali više nije bilo milosti ni uzmicanja. Niti je uzmicao lisac, niti vučići. Složni, oni su brzo postali nad- moćni. I pobijedili su. Ali dugo poslije toga morali su da ližu i liječe svoje rane i da se sjećaju hrabrog protivnika, starog lisca.

Tako su, eto, završavali školu
vučići.

Tako je prolazila njihova
mladost.

Pred njima su još bili mnogobrojni doživljaji, mnogobrojne bitke u prostranoj šumi. Nedugo iza borbe s liscem, počеше da se oko njihove jazbine okupljaju vuci koje oni dotad nikad nisu vidjeli. A to su bili vuci iz njihove porodice. To su bila njihova braća, njihove sestre. Bili su to još mladi, stasiti i drski vukovi. Došla je zima i došlo je vrijeme čopora. Čitava velika porodica krenuće zajedno u skitnju, gaziće šume, spuštati se do naselja, haraće i ostavljati pustoš iza sebe gdje god stignu i dokle stignu. I tako sve do proljeća, dok ponovo ne zapjevaju ptice i dok sunce ne izmami pup, lunjaće vukovi i biće im svejedno gdje će osvanuti a gdje omrknuti.

Krenuli su kad je pao prvi
snijeg.

Krenuli su urlajući tako strašno da se šuma potresla i
zadrhtala.

U čoporu su krenuli i mladi vučići da uče i nauče što još nisu
znali. Vođa čopora je bio njihov otac, i njemu su se svi bez pogovora

morali pokoravati, njega su svi morali slušati. Njemu su, pognute glave i podvijena repa, prilazili vuci kad ih je pozivao, a posebno krivci. Jer vođa čopora je mogao sve. Mogao je pomilovati, mogao je narediti da krivca kazne istjerivanjem iz čopora, da ga kazne glađu, mogao je narediti da ga rastrgnu na sitne komadiće. On je bio vođa i sudija. Biće sve dotle, dok je snažan i dok bude umio da vodi čopor po planinama i ravnicama, po bijelim, snježnim bespućima, dok bude sposoban da pronalazi nove žrtve, da izvlači čopor iz zasjeda i teških situacija.

Mladi vučići su sad pripadali čoporu i podvrgavali se njegovim zakonima. Prošlo je vrijeme kad su mogli slobodno da prilaze ocu i da se sa njim igraju. Odjednom, on je i za njih postao nešto drugo, oni ga sad više nisu mogli prepoznati. On je bio vođa čopora. I samo to.

NEPOZNATI PRIJATELJI

Ako se ta jesen mogla nazvati zloćudnom, onda se zima koja je došla prerano, mogla nazvati okrutnom. Snijeg je u šumi bio dubok, tvrd, a preko poljana, između stabala, kroz klance jurili su neprestano vjetrovi, dižući bijele oblake prašine. Po granama, umjesto lišća, uhvatio se led, a ispod debelog pokrivača iz zemlje nije više provirivala ni jedna travka.

Noći su bile nepodnošljivo hladne.

To su bile one noći za koje se kaže;

–I zec je tražio majku da ga ona ugrije.

Pred zoru, po planini se čula samo pucnjava. Ali to nisu pucale puške, to je pucalo smrznuto drveće. Od tih pucnjeva naglo su se budile ptice koje su zanoćile u šumi. One su pokušavale da razmahnu krilima i mnoge su uzalud pokušavale, pa su ostajale na granama da se i dalje mrznu, ili su padale u duboki snijeg.

U planini više i nije bilo ptica.

Ostale su samo bolesne i nemoćne, a sve druge su se preselile u nizine, u blizinu sela, pojata i ambara. Tamo su još mogle na pronadu hranu. Tamo su mogle da pronadu i topli kutak.

Zima nije imala milosti.

Zima je donijela glad.

Glad je bila strasnija i od snijega, i od ledenih vjetrova.

Najveća nevolja snašla je opet porodice srna, jer za njih nije bilo hrane, za njih nije bilo topla skrovišta.

Pregladnjele srne i pregladnjeli srndaći kidali su zubima sleđeno šiblje i to je bilo jedino do čega se moglo doći, to je bila jedina hrana kojom se mogla zavarati glad.

Ali, ni to nije bilo sve.

Neprestano su ih gonili i napadali vukovi koji su sad postali neograničeni gospodari planine. Po čitavu noć odjekivalo je njihovo zavijanje i izazivanje. Oni su se pojavljivali svuda. Oni su se pojavljivali u svako doba, razjapljenih čeljusti i užagrenih očiju.

Padale su
srne.

Padali su
srndaći.

Dubok snijeg im je okivao noge, a njihovi tragovi su pokazivali put vukovima. Nisu imali gdje da se sakriju. Nisu mogli ni umjeti da se bore.

Naš poznanik je bio izložen opasnostima kao i svi ostali. Uvjerio se da ga majka nije uzalud upozoravala:

– Čuvaj se vukova. To su naši najljući
neprijatelji.

Nekoliko puta je bježao pred njima i uspio da pobjegne. Ali jednoga dana, gonili su ga tako bijesno i uporno da nije znao ni kud bježi, ni koliko će izdržati.

Led mu je raskrvavio
noge.

Snaga ga je sve više napuštala i svakog časa mogao je da se sruši u snijeg, i mogao je više da ne ustane. Vukovi su bili sve bliže, sve bliže. Veliki vučji čopor. A među njima oni isti mali vukovi koji su rasli u istom kutku šume u kome je i on rastao, oni isti koje je jednom posmatrao kako se igraju na obali potoka. Istina, oni još nisu bili tako snažni i izdržljivi kao stari vukovi. Oni su u toj trci zaostajali, ali oni su

bili tu. On ih nije prepoznao i ne bi mogao ni da ih prepozna. A i zašto? Oni su bili sad samo njegovi neprijatelji, sad su svi vukovi za njega bili podjednako opasni.

Spas je došao iznenada.

Bježeći glavom bez obzira, našao se neočekivano na domaku nepoznatog sela. A na brežuljku, iznad sela, sanjkala su se i igrala djeca koja su ga vidjela kako bježi i vukove kako ga gone.

– Vukovi! Vukovi! – odjeknuli su preko snježnih poljana dječji glasovi.

Možda djeca ne bi bila tako hrabra da seoski psi, koji su došli da se igraju s djecom i da ih čuvaju, nisu već jurili da presretnu vukove. I vukovi su, uplašeni vikom djece i lavežom pasa, morali da zastanu.

Psi su već bili pred njima. Začas je nastala bitka.

To je bila bitka u kojoj se nemilosrdno grize i grebe, u kojoj se bori kako se zna, umije i može. Ovoga puta vukovi nisu imali sreću. Naišli su na pse ljute, jake i hrabre, na one pse koje su odgajali da mrze vukove, da ih napadaju gdje stignu i da se bore sa njima koliko mogu. A pasa je bilo mnogo više nego vukova, pa su se zbog toga osjećali sigurniji, a i selo je bilo blizu, i djeca su bila blizu. I oni navališe tako bijesno da se činilo – rastrgaće vukove, sabiće ih u snijeg. Ali ne dogodi se to. Jer i vukovi su bili vični borbi, ta nisu ih uzalud od prvog koraka i prvog krika učili kako da se bore i kako da pobjeđuju. A bili su gladni. Bili su i ljuti što im je umakao srndać, pa nasrnuše na pse kao nikad dotad, i začas se na bojištu podiže prašina, začas se pomiješашe i psi i vukovi, počeše da se valjaju, da skaču, da urliču i cvile. I jedni i drugi su svakog časa postajali sve

bješnji i sve strasniji. Dugo se nije znalo ko je jači, ko pobjeđuje. Po snijegu su ostajali krvavi tragovi, i čas se činilo da su vukovi nestali i da su na snijegu, na bojištu ostali samo psi, a čas obrnuto. I ko zna šta bi se sve dogodilo, i kakav bi bio ishod te bitke, da na bojište ne dojuriše iz sela novi borci, psi koje privukoše urlik, lavež i dječiji povici. I tad vukovi ocijeniše da ih je premalo za daljnju borbu i da će izgubiti bitku, pa počеше da se povlače, boreći se neprestano, dok ne zađoše u prve šumarke, dok i psi ne zastadoše.

Tako se i završi ta neočekivana bitka. Psi su još dugo lajali.

Još duže su oni koje dohvatiše vučji zubi lizali rane da zaustave krv. A isto to, i u istom času radili su i vukovi koji su zastali u gustim čestarima da predahnu.

Dječaci su opkolili srndaća koji nije imao više snage ni da bježi ni da se brani. Pustio je da čine s njim što god hoće, jer ma koliko da se bojao – vukovi su bili strašniji.

A djeca su ga zagledala, milovala i zasipala pitanjima:

– Zašto drhtiš? – umirivao ga je jedan dječak. – Nema više vukova, pobjegli su glavom bez obzira.

– Pa ovo je neobičan srndać! – uskliknuo je drugi dječak. – Pogledajte, on ima srebrnu dlaku!

– Zaista – složili su se svi dječaci.

– Srebrenko! – reče neko. – Moja baka često priča da u šumi živi takav srndać. – Onda je to ovaj! Pravi pravcati Srebrenko.

– Srebrenko! Srebrenko! – obradovano zagrajaše svi dječaci.

Tako je i dobio ime.

Ali sve što je on mogao da shvati bilo je to: da je neočekivano, poslije svih nevolja, našao prijatelje. I nije se prevario. Jer, tog dana je zaista bio početak velikog i pravog prijateljstva.

Djeca, tek što mu nadjenuše ime, umalo što se ne posvadiše zbog njega. Spor nastaje oko toga čiji će gost biti Srebrenko. Dođe do prepirke, nadvikivanja, guranja.

– Ja sam ga prvi opazio – dokazivao je jedan dječak.

– Nisi ti, nego ja – pobijao je drugi.

– A ja sam prvi dotrčao do njega – tvrdio je treći. – Ja imam najveće pravo. – Naši su psi otjerali vukove – vikali su u jedan glas dvojica dječaka.

– A ja sam mu dao ime – bunio se onaj dječak koji se sjetio bakine priče. U prvi mah je izgledalo da se neće i ne mogu složiti.

Niko nije želio da popusti i da se odrekne prava na srndaća koji je, prikupljajući snagu, posmatrao djecu. A onda pade srećan i pametan prijedlog: da se Srebrenko smjenjuje u gostima i da se svi

zajednički o njemu brinu, bez obzira kod koga se nalazi.

Tako i
zaključiše.

Ali opet iskrsnu pitanje: ko će ga prvi povesti svojoj
kući?

I opet se sporazumješe teško i Srebrenko krenu s djecom
u selo.

Išao je
pokorno.

Snaga mu se vraćala i postajao je sve veseliji. Tog časa on je bio
najsrećniji srndać u šumi. Nije više morao da strahuje od zime. Nije
morao da strahuje od gladi. I od vukova. On je sad imao prijatelje koji
će se brinuti za njega, koji će ga štiti od svih neprijatnosti.

Psi ga dočekaše
neljubazno.

Dočekaše ga
lavežom.

Zatrčашe se iz dvorišta, iz svojih kućeraka, spremni da se bace
na neočekivana gosta iz šume, i da ga potjeraju tamo otkud je i
došao.

Eto novih
neprijatelja.
Eto prve
nevolje.

Ali dječaci odmah pokazaše da se nisu tako lakomisljeno prihvatili

gostoprimstva. Najuriše i otjeraše pse grudvama, psi shvatiše da nema šale i da je najbolje da više ne uznemiravaju Srebrenka. Režeći, povlačili su se u svoja skloništa, ne znajući otkud sad odjednom takav preokret kod djece. Naviknuti da se pokoravaju čovjeku, pokoriše se i sada, bez obzira što su ostali nezadovoljni. Mogli su samo da čekaju pogodnu i pravu priliku da uhvate tog novog gosta da mu pokažu da ni oni nisu mačji kašalj.

Kad Srebrenka uvedoše u jednu kuću, on se ponovo uplaši.

Na prostranom ognjištu plamsala je vatra. A vatru je on sad prvi put vidio, pa mu se učini da se pred njim ispriječila strašna neman. Poskoči, spreman da bježi, ali ga djeca zadržaše. Brzo se uvjeri da mu od vatre ne prijete opasnost, štaviše, osjeti prvi put otkako je počela zima, toplinu, prijatnu toplinu kojom ga je darivalo sunce dok je grijalo nad planinom, dok ga nisu sakrili oblaci i oteli vjetrovi, koji su donijeli snijeg i led. Umjesto da pobjegne, on se sam primicao tom čudovištu koje je plazilo crvene jezike i razbacivalo oko sebe sjaj i toplinu.

Tako je i upoznao vatru.

Tako je počeo da upoznaje još jedan svijet koji dotad nije poznavao.

Dok se on čudio i snalazio, njegovi novi poznanici počеше da donose hranu i da ga nude. Ponudiše ga sijenom i on, poslije dugog vremena, ponovo osjeti miris sasušenog cvijeta, miris poljana i travnih livada po kojima se igrao, po kojima ga je majka vodila, i po kojima je on kasnije sam lutao. Ponudiše ga hljebom. Ponudiše ga žitom. Jedan dječak donese čak i zdjelu mlijeka i postavi ispred njega. Srebrenko se zbuni pred tolikim izborom jela pa, iako je bio gladan,

strašno gladan, nije počeo halapljivo da jede, već najprije omirisa jedno, pa drugo jelo, pa treće, i na kraju odabra sijeno, jer mu je ta hrana bila jedino poznata.

U toj istoj kući, u jednom uglu ognjišta, namjestiše mu djeca ležaj od meke slame i, kad se nahrani, kad se napoji, Srebrenko, koga je umor savladao, leže i zaspa. Poslije niza nedaća mogao je, eto, opet da se odmara na mekom i toplom, bez straha da će ga napasti vukovi, da će ga okovati led, da će ga zatrpati snijeg. Imao je sad dobre i moćne prijatelje, koji će se brinuti i boriti za njega, koji će ga štiti pred svim nevoljama. Onako kako ga je štitila njegova majka dok se nije izgubila u olujnoj noći.

Počeo je njegov drugi život.

Počeo je njegov život među ljudima.

Postajao je svakim danom sigurniji, jer ga nisu iz zasjeda vrebale oči opasnog neprijatelja, jer su svi, i dječaci, i djevojčice, i odrasli stanovnici sela bili prema njemu dobri.

On je to osjetio lako i mogao je slobodno da zaviruje u svaku kuću, u svako dvorište.

Istina, psi se još uvijek nisu bili pomirili s njegovim prisustvom i još uvijek su režali iza plotova, a oni ljući i smioniji lajali su i ponekad pokušavali da ga napadnu, ali su ih dječaci dočekivali vikom, toljagama i grudvama. Morali su ponovo da se povlače. Dobili su dosta batina. Zatvarali su ih i držali na lancu pa na kraju i oni počеше da se smiruju, i oni uvidješe da je bolje Srebrenka pustiti neka hoda kroz selo kako hoće i koliko hoće. I on je sve rjeđe mogao da čuje

opasno rezanje i škljocanje zuba, ali je uvijek bio oprezan, jer je osjećao da su mnogi psi ostali njegovi pritajeni neprijatelji.

Uostalom, on gotovo nikad i nije bio sam.

On je učio i naučio da se igra s djecom. Oni su ga vodili sa sobom na poljane gdje su se grudvali, sanjkali, valjali po snijegu, oni su ga vodili sa sobom čak i u školu, i tada su svi učenici iz svih razreda pokušavali da mu se približe, da ga pomiluju ili da se poigraju sa njim.

Srebrenko je i sam ponekad dolazio pred školu. On je već znao da su tamo na okupu svi njegovi mali prijatelji i on ih je strpljivo čekao dok se ne završi nastava.

Nije potrebno ni govoriti da su ga oni učenici koji su sjedjeli blizu prozora mogli vidjeti kako obilazi oko škole, kako podiže glavu, traži i čeka hoće li se negdje pojaviti poznata glava. I najčešće bi se i pojavila. Poneki učenik bi ugrabio trenutak kad je učitelj bio zaokupljen pisanjem na tabli ili čitanjem, pa bi se pojavio na prozoru i domahnuo Srebrenku, želeći da mu kaže: – Budi malo strpljiv! Eto nas! Eto nas, brzo.

Čim bi se čas završio, počinjala je jurnjava hodnicima, niza stepenice i preko dvorišta. Znali su da ih Srebrenko čeka. I zaista, on ih je čekao. Da se poigra sa njima u školskom dvorištu, ili prosto da zajedno krenu iz škole.

Ponekad, u noći, budilo ga je zavijanje vukova oko sela.

Gladni i bijesni od gladi, vukovi su jurili po snježnim poljanama, spremni da se sruče na prvu žrtvu, na čovjeka ili životinju, svejedno. Glad ih je šibala kao čelična kandžija.

Ponekad su upadali u staje i odvlačili ovce, ponekad su ih, opet, na poljanama oko sela dočekivali psi i tu je započinjala nova i krvava bitka. Tada su staje ostajale pošteđene, tada su ovce ostajale pošteđene.

Srebrenko je tako i saznao da još uvijek nije van domašaja najljućih svojih neprijatelja. I kad bi ga probudilo njihovo zavijanje, on više nije sklapao oči, on je do zore oprezno prisluškivao i pratio šum noći, očekujući da se negdje blizu, sasvim blizu, začuje vučji urlik, da iz mraka iskrсну vučje njuške i vučje oči.

Kad snijeg počne da kopni, izgubiše se nekud, povukoše u šumu i vukovi, smiriše se psi i noći opet postadoše tihe, bez urlika, bez borbi i bez laveža.

Danju i noću počne da duva iznad planine, iznad sela, topli južnjak.

Južnjak je topio i otopio snijeg.

Južnjak je donosio i čudan nemir i Srebrenko počne sve češće da se okreće planini koja je mijenjala ruho. I počne nešto da ga sve jače privlači tamo. Planina ga je zvala da se vrati u njeno krilo. Još jednom, nakon dugog vremena, on se sjeti loze i tihog skrovišta ispod stare tvrđave, sjeti se staza kojim ga je majka vodila i pouka koje mu je davala. Sjeti se svega. Ali kako da ode? Kako da ostavi tolike poznanike i prijatelje? Zašto da bježi u šumu kad mu je bilo dobro? Svakog časa neko ga je zvao, svakog časa neko je bio pored njega.

– Srebrenko! – zvala su ga i tepala su mu mala djeca i pružala svoje male ručice da ga pomiluju.

– Srebrenko! – zvali su ga njegovi prijatelji i poznanici dječaci.

On se već bio navikao na ime koje su mu dali i odazivao se uvijek na pozive. On je među dječacima i djevojčicama imao svoje ljubimce i, kad bi ga oni pozvali, trčao je da što prije stigne do njih, da osjeti njihovo milovanje na svom vratu, da se poigra s njima.

Toga proljeća, kad prolista šuma, dogodi se još nešto.

Izrastoše mu rogovi i on odjednom osjeti novu snagu, posta sigurniji. On je dobijao oružje. Uskoro, on će moći da se brani od svojih neprijatelja, moći će i da napada, ako bude potrebno.

A šuma, šuma je svaki dan postajala sve ljepša.

Po poljanama, po livadama, brzo je rasla trava, pupale su i razvijale se latice mnogobrojnih i raznobojnih cvjetova.

Izbistriše se vrela i potoci koji su dugo tekli mutni, poslije topljenja snijega i čestih kiša.

Dječaci napraviše pištaljke od vrbe i saviše trube od jasenove kore.

Proljeće je donijelo
radost.

Proljeće je pokrenulo sve što je bilo
živo.

U plavom nebeskom prostoru pojaviše se opet dugokrili orlovi, ispuniše se lugovi ptičjom pjesmom, a kroz klance i doline ujutro i navečer počеше sve jače i sve češće da odjekuju glasovi srndaća.

Srebrenko poče da izlazi na pašu ujutro i naveče.

Ponekad je i preko cijelog dana ostajao na livadama.

Daleko od sela nije odlazio. Nije ni imao potrebe, jer svuda okolo su bili šumarci i livade, svuda okolo rasla je trava i cvjetali slatki cvjetovi.

Jednom ga je potjerao čopor pasa lotalica. Pobjegao je s livada i utrčao u selo zadihan i uplašen. A u susret njegovim gonjocima krenuli su seoski psi, koji su uvijek ležali negdje na prilazima selu, ispod plotova i ispod gr- mova. I isto onako, kao što su prvi put kad se pojavio Srebrenko, zbog njega zametnuli bitku s vukovima, tako su je sad zametnuli s tuđim psima i otjerali ih daleko preko pašnjaka, naučili su ih pameti tako da više nikad i ne pomisle da se približe njihovom selu i da gone njihovog srndaća.

Srebrenko je mogao opet mirno i bez bojazni da izlazi na pašnjak.

On je među dječacima imao dobre prijatelje.

On je, eto, našao sigurnu zaštitu među psima, među onima koji su ga dugo gledali poprijeko i kojih se najviše bojao.

Oni su ga sad smatrali svojim, oni su stražarili dok je on obilazio pašnjake, stražarili su sakriveni negdje, nevidljivi, ali uvijek spremni

da mu pritrče u pomoć.

Pa, šta je još mogao da
želi?

Pa, šta je još mogao da očekuje i
traži?

Ali, on je postao nemiran. Bio je svakim danom sve nemirniji. Otkrio je i zašto: vukla ga je u svoj zagrljaj planina, vukla ga je snagom kojom on nije mogao da se otme. Morao je da ode daleko, daleko, tamo negdje na poljane, gdje se okupljaju srne i srndaći, a nije mogao da ostavi svoje prijatelje, nije mogao tek tako da ih ostavi.

Koliko je samo puta polazio i opet se
vraćao?

Koliko se puta
pokolebao.

Pobijedila je, ipak,
priroda.

Jednoga dana dječaci su uzalud tražili Srebrenka po selu i oko sela. On je već bio daleko u planini, on je već tražio stada srna i srndaća da se pomiješa u njihovo društvo, da s njima provede proljeće i nauči ono što nije uspio da nauči dok je s majkom hodao po ovim istim šumama.

Zvalo ga je, zvalo i odmamilo
proljeće.

Znao je kud ide. Tvrđavi. Tamo, gdje se savija divlja loza, gdje šumi voda i cvjeta najljepše cvijeće. Tamo, gdje je prvi put otvorio oči,

osjetio miris, nezaboravni miris planine i čuo glas ptice.

Još se sjećao
svega.

Još uvijek mu se činilo da je tu najsigurniji, da je tu naj srećniji. Zašto da traži bolje, kad neće naći? I ostao je tu, u blizini tvrđave, i kud god je odlazio, opet se tamo vraćao.

JEDAN NEOČEKIVANI SUSRET

Prolazili su
dani.

Dolazile su, početkom ljeta, šumske trešnje i dječaci iz sela su često odlazili da ih beru.

Onda su dozrele jagode i grupe dječaka su opet svakog jutra odlazile u šumu. I uvijek su očekivali da se odnekud pojavi Srebrenko, da im pritrči, a možda i da se s njima vrati u selo. Oni su bili sigurni da on nije odlutao daleko, i da će se kad-tad pojaviti, I nisu se prevarili. On se pojavio među njima, iznenada, kao da je iz zemlje iskočio. Šumom su se prolomili radosni uzvici: – Srebrenko! Srebrenko!

Dječaci su se tiskali oko njega, milovali ga, a on im je odgovarao istom mjerom.

On im je pokazao svoje rogove, svoje prve rogove, jer je bio ponosan što ih ima, jer je tek s njima mogao da ponese ime srndaća.

A djeci je sad izgledao mnogo, mnogo drukčiji – ljepši, veći i jači.

Taj dan su proveli zajedno u šumi.

Obilazili su poljane prekrivene grozdovima crvenih jagoda, odmarali su se i igrali u hladu crnih borova, oko izvora hladne planinske vode, a svuda kud su hodali i gdje su stizali, pratili su ih nebrojeni glasovi šume i oči njenih malih i velikih stanovnika.

Srebrenko je često podizao glavu i osluškivao. Svejedno što su oko njega bili prijatelji, on je znao da mora biti oprezan, jer njegovi neprijatelji mogu uvijek i sa svake strane da se pojave.

Ponekad je dugo, dugo osluškivao, dugo njušio zrak i vjetar, i dječaci koji su pratili svaki njegov pokret, postajali su nemirni. Jer, i oni su znali da njihov prijatelj uzalud ne zastajkuje, da on čuje i ono što oni ne mogu, da on vidi i ono što oni ne vide. I da je Srebrenko počeo da bježi, i oni bi pojurili za njim. I bili bi uvjereni da trče ispred krvoločnog i strašnog neprijatelja. Ali, to se ne dogodi, i dan se završi i bez bježanja, i bez borbe. Pred noć krenuše kući. Kad su izašli iz šume, mislili su da će Srebrenko ostati, ali on produži s njima i stiže u selo s njima.

Dočekaše ih lavežom psi, pojuriše sa svih strana jedni da vide starog poznanika, drugi da ga napadnu. Ali, Srebrenko je imao zaštitu, pa psi i ovog puta, kao i mnogo puta ranije, moradoše da podviju repove i da se povuku.

Tako se i stiša mala uzbuna, ali graja oko Srebrenka ne presta, jer sa svih strana počеше da izbijaju dječaci i da zapitkuju.

– Gdje ste ga sreli?

– Hoće li opet pobjeći?

Jedni su pitali, a drugi su se čudili kako je njihov srndać tako brzo narastao i ojačao.

– Gle, i rogove ima! – uzvikivali su.

–I dlaku je promijenio!

– Srebrenko je sad najljepši srndać u čitavoj planini.

A Srebrenko je mirno i ponosno koračao okružen djecom.

On je čuo njihove uzvike, on nije razumio njihova pričanja, ali on je znao, on je osjećao da su oko njega samo prijatelji. I puštao je da ga miluju, da mu opipavaju rogove, da ga zagledaju sa svih strana.

On je bio zadovoljan.

On je bio opet srećan među djecom.

Pa ipak, samo je nekoliko dana i noći izdržao, a onda opet nestao. Nikom se nije javio, niko ga nije ispratio. Vukla ga je planina. Odvukla ga je opet svojom neodoljivom moći. Morao je opet da ode, da se vrati u njeno krilo, u njen zagrljaj.

I OPET VUKOVI

Srebrenko je provodio život kao i ostali srndaći. Pred noć, kad je zalazilo sunce, i ujutro, prije rađanja sunca, izlazio je na pašnjake. Tamo je sretao mnogobrojne srndaće i srne. Stare i mlade. Ratoborne i miroljubive. Iako boja njegove dlake nije bila kao njihova, oni ga nisu izbjegavali ni tjerali iz društva. Ali, on sam se još uvijek osjećao nesiguran. Pred krupnim i starim srndaćima s oštrim i snažnim rogovima on se osjećao nejak, on je morao da trpi njihove drske ispade i uvrede. Znao je da mu još uvijek nedostaje snaga za borbu s njima. Ali, među njima se ipak osjećao zadovoljniji. Jer, nije on bio jedini mladi srndać koji je morao da sluša. I uvijek je nestrpljivo čekao da prođe dan i da prođe noć, pa da se nađe na pašnjacima, i ne samo zbog hrane, već zbog društva. Tražio je, a nije uspio da pronađe dobre prijatelje. Ko zna zašto? Kad bi se srne i srndaći razišli s pašnjaka, on je ostajao sam. Lutao je šumom i odlazio daleko, daleko. A i volio je da luta, da pronalazi nove izvore, nove poljane, želio je da svoju šumu što bolje upozna. Penjao se do vrha planine, tamo gdje nisu rasli ni borovi ni jele, gdje su se skupljale magle, gdje su se utrkivali vjetrovi. Spuštao se do obale velike nepoznate rijeke, zavirivao u mrgodne i opasne čestare, i uvijek se ponovo vraćao svojoj tvrđavi.

Teško bi bilo reći Šta je sve vidio.

Jedno je sigurno: naučio je mnogo, otkrio mnogo tajni, koje su prije njega i poslije njega otkrivali samo rijetki srndaći.

Jednom, sasvim iznenada, kao u prvom susretu, naišao je na vukove. On se našao na visokoj litici, a oni su bili duboko dolje, na jednoj poljani. Odmarali su se u hladu, i on je mogao dobro da ih vidi. Vjetar koji je duvao njemu u susret nije mogao da otkrije njegovo prisustvo i vukovi nisu ni slutili da se jedan srndać nalazi tako blizu i da ih drsko posmatra. Da je imao moć, da je mogao pokrenuti i srušiti u dubinu veliku stijenu, on bi svom rodu, on bi i planini učinio veliku uslugu. A sebi ponajviše. Stijena bi usmrtila vukove, on bi postao junak i ne bi se dogodilo ono što se kasnije dogodilo.

Ali on nije imao snage da pokrene stijenu, on nije mogao da joj naredi da se sama pokrene, jer nije imao čarobnu moć. I vukovi, njegovi neprijatelji, mogu zbog toga da se mirno i bezbrižno odmaraju. I odmarali su se, jer su znali da im niko ništa ne može, ništa ne smije. A i tu i tada naišao je na svoje stare poznanike. A oni su već bili poznati svud po šumi. Njih su već zvali – strašna sedmorica. Kud god su stizali, dokle god su stizali, iza njih je ostajala samo pustoš. A stizali su gdje su ih najmanje očekivali. Izmicali su hajkama i potjerama i sve živo u šumi sklanjalo se i bježalo ispred njih. Zbog njih su čobani danju pucali iz pušaka, a noću ložili vatre da ih zaplaše. Ni pucnjava ni vatre nisu im mnogo pomogli. Vukovi su upadali u torove, iznenađivali stada u planini i odnosili uvijek srećno svoj plijen. Kao da su bili neranjivi. Kao da su imali moć da postanu nevidljivi kad im zatreba.

Ali, zloglasna slava njihova rodila se u šumi, u borbi s medvjedima, u jednoj bici kakva nije dotad upamćena, koja je trajala gotovo čitav dan od jutra do mraka. Nisu se to borile nikakve vojske, ne. Borili su se vukovi na jednoj a medvjedi na drugoj strani. Tri

medvjeda i sedam vukova. Vukovi su napali medvjede i tako je počelo.

Uzbunila se, zatresla
planina.

Rikali su razjareni
medvjedi.

Urlikali su ljutiti
vukovi.

Iz krošanja drveća podizale se ptice, i jurile da se negdje sklone. I ne samo one. Sve što se našlo u blizini, sklanjalo se. Jer su medvjedi čupali drveće i bacali korijenje, jer se lomilo i borilo tako žestoko, da je planina hučala kao da su se sudarile dvije vojske.

Čas su se povlačili medvjedi, a čas
vukovi.

Ali nijedni ni drugi se nisu kolebali i nisu pomišljali da prekinu bitku.

Okrvavljeni i smoreni, valjali su se po travi, po kamenjarima, potiskivali niza strane, savijali u klupko i opet rastavljali, a planina ih je gledala, planina je čekala ishod.

– Ko danas pobijedi, biće gospodar šume! – pronosio se po planini glas.

Jurili su šumski
glasnici.

Jurili su krilati glasnici i brzonogi
glasnici.

Obavještavali su oni šta se to događa u planini, i ko pobjeđuje. A bitka je trajala, trajala. Strašniji i neumoljiviji postajali su borci. Pomirenja više nije bilo i nije ga moglo ni biti. Jurišali su vukovi, branili se medvjedi. Sunce je peklo. Dan je prolazio. Pred noć počеше da padaju medvjedi. Jedan po jedan. Posljednji počе da bježi i sruši se niz visoke litice. Sruši se i razbi. A bitka utihnu, šuma utihnu. Umorni, ranjeni ostaše na poprištu bitke vukovi – pobjednici. Zaurlikaše strašno u znak pobjede, kao da su htjeli da jave, da poruče čitavoj planini:

– Pogledajte dobro! Upamtite dobro svi koji živite ovdje! Od danas smo mi gospodari, i neka samo neko pokuša da nam stane na put.

I bi baš
tako.

Krenu planinom i pronese se planinom glas o strašnoj sedmorki i njihovoj krvavoj slavi, a oni postadoše još drskiji, još silniji.

Uvijek su napadali zajedno, uvijek iznenada, urlikom od koga bi se stresla planina. Danju ili noću – svejedno.

Nije zbog toga bilo nimalo čudno što je Srebrenko poželio da sruši stijenu i da zbriše s lica Zemlje te krvoloke, vukove. I to bi, zaista, bila sreća, jer već sutradan vukovi su iznenadili njega na jednoj poljani dok je kidao vrškove planinskog cvijeta. Nije čuo njihov hod, ali je osjetio da su blizu i počeo je da bježi na vrijeme. Bježao je ludo. Nije tražio staze, nije tražio puteve, bježao je kud su ga noge nosile. Trčao je on, a trčali su i oni, vukovi. Njemu se ne jedanput učinilo da će pasti, da će ga snaga napustiti.

Prestali su iznenada da ga
gone.

Ko zna
zašto...

Možda nisu bili gladni, a možda su neočekivano otkrili novu žrtvu
i krenuli na drugu stranu.

Srebrenko je još jednom
pobjegao.

Niti je brojao, niti je znao koliko je poljana i dolina pretrčao. On je
spašavao svoj život, i spasio ga je. Još jednom.

PUCANJ U TIŠINI

Jesen se najavila kišom i
vjetrovima.

Poče, kao i uvijek, da se suši trava i da opada lišće, počеше
vjetrovi da ga razbacuju i odnose. Padoše mrazevi i uvenu posljednji,
kasni planinski cvijet. Hrane više nije bilo u izobilju i naš prijatelj je,
kao i svi drugi srndaći i srne, morao sad da luta dugo dok ne bi naišao
na poljane i livade gdje je zaostao još pokoji sladak cvijet ili travka.

Nad planinom su se gomilali sve gušći oblaci, a vidike su
zaklanjali debeli zidovi bijele magle.

Ali ni sunce nije još izgubilo svoju
snagu.

Sunce se pojavljivalo iznenada, na nebu, i grijalo dobro,
izmamljivo iz skrovišta i najzimomornija stvorenja, ona koja su već
odlučila da do
proljeća, do toplog razvigorca neće više ni nos pomoliti iz zaklona,
kućica i bunkera pod zemljom.

Tada, kad bi ponovo ugrijalo sunce, planina je postajala vesela,
opet lijepa, obojena bojama kakve se ne mogu izmisliti.

Jednog takvog dana, jednog jutra, izađe Srebrenko na veliku
poljanu obasjanu suncem. Izađe da pase. Izađe oprezno, kao što je to
uvijek činio, onako kao što ga je učila i naučila majka, onako, kao što
ga je učila i naučila planina, onako, kako su izlazili svi pravi srndaći i
sve prave srne.

Bio je
sam.

Bio je sam na poljani, i činilo se i u čitavoj planini, jer se nigdje
ništa nije čulo, ni vidjelo.

Nije se čuo ni glas
ptice.

Nije se čuo ni zov divlje
zvijeri.

Pod nogama Srebrenka šuštal je već sasušena trava i list koji je
s drveća padao po poljani. A onda se negdje, ne sasvim daleko, javio
svojim dubokim i malo promuklim glasom golub. Odgovorio mu je
drugi, pa onda nekoliko njih odjednom, kao da su golubovi tog jutra

imali zadatak da probude planinu.

Koračao je Srebrenko
poljanom.

Koračao je od cvijeta do
cvijeta.

Koračao je od jednog do drugog busena
trave.

Često je zastajao, osluškivao, jer ko zna: možda je baš ova tišina
velika zasjeda. Ali ništa nije mogao da osjeti, ništa da otkrije.

A to se dogodilo
najednom.

Grunulo je snažno, prolomilo se po čitavoj
šumi.
Pucan
j!

Srebrenka su zasuli sitni komadići zemlje. Metak se zario ispod
njegovih nogu. Sreća. Mogao je, isto tako, da mu se zarije u glavu, ili
negdje na drugo mjesto u njegovom tijelu. I to bi bio kraj.

Drugi pucanj nije sačekao na tom
mjestu.

Drugi pucanj je čuo u
trku.

Čuo je i fijuk metka i vidio u trenu: kako se na rubu poljane
podigao čovjek s puškom, koja je još jednom bljesnula, iz koje je još
jednom poletjela smrtonosna kugla.

Ali Srebrenko je već jurio kroz šumu.

Jurio je između borova, jurio je koliko su ga noge nosile, a srce mu je kucalo, kucalo – samo što nije iskočilo.

Odjek posljednjeg pucnja lomio se dugo planinom, nekud kroz doline i klisure.

Iz krošanja su se dizale preplašene ptice.

Smrt je dotakla Srebrenka i prošla.

On je sad upoznao još jednog opasnog i strašnog neprijatelja, opasnijeg i bržeg i od vuka.

Dosad je on poznavao ljude samo kao prijatelje. Oni su ga hranili. Oni su ga pojili. Oni su ga mazili i igrali se sa njim. On je naučio da ga zovu imenom i da se odaziva na njihov poziv, on je trčao i radovao se kad bi ga pozvao neko koga je volio. A, eto, sad će morati da bježi i od njih.

Dogodilo se nešto što on nije mogao da odgonetne.

Pojavio se čovjek koji je u ruci nosio smrt. Može da iskrsne najednom, nevidljiv i nečujan, na svakoj poljani, iza svakog drveta, iza svake stijene, na svakom brežuljku. I kako da mu umakne, kako da ga osjeti na vrijeme, jer drugi put – ko zna – hoće li ga poslužiti sreća?

Mogao je da odluči samo jedno: da više nikada ne dolazi na poljanu gdje se pojavio čovjek s puškom, da zaobilazi čitav taj kraj.

Kasnije su šumom češće odjekivali pucnji.

Oni su ga ispunjavali oprezom i strahom.

Pucnji sad više nisu bili za njega tajna kao ranije i on je uvijek dugo, dugo osluškivao kako se planinom lomi odjek pucnja. On se dugo poslije toga nije smirivao, on je neprestano osluškivao, jer mu se činilo: odjeknuće ponovo pucanj i sijevnuće munja, ali ne više daleko, već negdje sasvim blizu, u grmu, u krošnji drveta. A metak će s fijukom projuriti iznad njega, ili će izrovati zemlju negdje blizu, ako ne pogodi svoj cilj.

Tako je prošla jesen i nastala zima. Nova zima.

Prvi snijeg je uznemirio i njega, kao i hiljade drugih poznatih i nepoznatih stanovnika planine. Ali, na sreću njegovu, i na sreću svih onih koji su se bojali snijega, leda, hladnih dana i još hladnijih noći, prvi snijeg se ne zadrža na zemlji, a ni mnogi drugi koji kasnije padoše iza njega.

Ta zima je došla i prošla bez strašnih vijavica, bez ludih juriša vjetra sjeverca, bez onih hladnoća kad puca kora i srce u grudima starih bukava, i isto tako starih jela. I ništa takvo kao ta blaga zima nije moglo obradovati porodice srna nastanjenih u toj planini, a među njima i našeg poznanika i prijatelja Srebrenka.

Čudno

zaista!

Dugo
nezapamćeno.

Te zime ne povukoše se u svoje tamne pećine ni medvjedi, ti najveći pospanci u planini, sve dok ne nastupi januar. Pa zašto bi se povlačili, kad je bilo toplo, kad ih ništa nije gonilo u pećine. Ako bi i pao, snijeg se brzo topio i istopio. Tako je bilo svuda, osim na vrhu planine, gdje se snijeg zadržavao, gdje je ostajao i gdje ga sunce nije moglo iskopniti. Ali to nije mnogo brinulo šumske stanovnike, jer ko je bio lud da se tamo penje?

Tek u januaru pade prvi snijeg pa se tada i medvjedi povukoše.

Ipak, to je bio njihov najkraći zimski san, tako kratak, da se dugo, dugo poslije toga pamtio.

Možda bi Srebrenko i te zime potražio sklonište i zaštitu kod svojih prijatelja, dječaka, da je bilo drugačije. Da je zavalio snijeg, pa da se nije moglo doći do travke. Da su planinom harali ledeni vjetrovi. Da su ga najurili vukovi. Ili da mu je zaprijetila kakva god opasnost pred kojom ne bi mogao da se skloni u planinu.

Možda bi on i bez velike potrebe krenuo u goste, jer on još nije bio zaboravio ni dječake, ni dobra koja su mu učinili, ali isto tako nije više mogao da zaboravi ni onog čovjeka s ruba poljane, koji je nosio u ruci smrt. On ga se sad bojao i više nego vuka. Kad bi pomislio na njega, zadrhtao bi. A tamo, u selu, žive ljudi i, ko zna kako bi ga sad dočekali, i šta bi mu se sve moglo dogoditi.

Tako prođe
zima.

Prođe bez velike
gladi.

Prođe bez velikih seoba i
nevolja.

OPET GRANU PROLJEĆE

Zeleni list i toplo sunce donesoše još jednu radost svima što
prezimiše zimu u planini, pa opet počеше igre, opet odjeknu pjesma u
travi, u lišću, po
mnogobrojnim
poljanama.

Izmiliše na sunce
zmije.

Izmiliše gušteri i
zelembaći.

Zazujaše pčele i
bumbari.

Vratiše se ptice
selice.

Srebrenko dobi opet rogove. Čvrste, oštre i duge. On osjeti

snagu kakvu dosad nije osjetio i nemir kakav nije poznavao. Poče da luta šumom, noću, po mjesečini, danju, kad se nije odmarao, spreman da se svakog časa upusti u borbu da pokaže kakvu snagu ima. Gazio je travu, provlačio se ispod zelenih svodova, obilazio poljane i izvore i, činilo se, da ga svud dočekuju s čuđenjem i uzvicima:

– Gle, kakav
srndać!

– Gle, kakav
junak!

I zaista: ne samo po svojoj srebrenoj dlaci, nego još po mnogo čemu on se odvajao od svih ostalih srndaća, koji se pojaviše na poljanama toga proljeća, da pokažu svoju snagu i ljepotu. Jer, stari su gubili moć. Mladi su izrastali i svakog proljeća su se javljali oni koji su htjeli da svuda budu prvi, da im se svuda dive i da ih slušaju.

I Srebrenko je sad mogao da među srndaćima odmjeri i svoju ljepotu i svoju snagu. Snagu ponajprije, jer ovdje, u šumi, ovdje, gdje vlada zakon jačeg, moralo se uvijek ponovo dokazivati ko si i kakav si. Došlo je vrijeme da to pokaže i on. Toga proljeća, kao i svakog drugog, moralo se znati koji će srndać biti prvi, koga će slaviti i o kome će šaptati kad se pojavi:

– To je on! Pogledajte
ga!

– To je on, upamtite
ga!

Slava pobjednika otvara se na velikoj poljani, pored hladnog i bistrog izvora. To se znalo u toj planini, a možda i dalje. Tu su se okupljali

srndaći da okušaju sreću i snagu. Svake godine. Svakog proljeća. Poljana se pretvarala u bojište i borbe su trajale dugo. Po nekoliko dana. Po nekoliko noći. A ponekad i više, dok ne bi pobijedio onaj koji je najjači i najljepši.

Udarali su jedan na drugog razjareni borci, a iz krošanja drveća, iz grmova i trave, posmatrale su ih ptice i zvjerčice, koje su se poslije bitke nadale gozbi. Jer, nije se jedanput desilo da na poljani ostane teško ranjen i usmrćen srndać. Ili, da ranjen i onemoćao krene s poljane. A njegovim tragom krenula bi tada povorka onih koji nisu imali hrabrosti da napadnu srndaća, pa su ga pratili sve dok ne bi negdje pao.

Ali, dešavalo se i
drugačije.

Dešavalo se da se pojave
orlovi.

Ili
vukovi.

Dešavalo se da se pojavi neka druga krvoločna zvijer. Da se pojavi još u jeku bitke na poljani. Ili odmah poslije bitke. A što se tada zbivalo, nije teško pogoditi.

Ponekad su se iz modrog visa obrušavali orlovi na razjarene i zaslijepljene borce i tako su mnogi pobjednici postajali i sami žrtve.

Vukovi su bili još strašniji, još
nemilosrdniji.

Eto, takva je bila ta
šuma.

Eto, takva je bila poljana na kojoj se jednog jutra, još prije izlaska sunca nađe Srebrenko. I tek što stiže, morade da se bije i brani. Izazva ga jedan srndać, krupan i razvijen, koji je upravo lako i brzo pobijedio svog protivnika.

Srebrenko se malo prepade, ali ne pobježe, ne pokori se već prihvati izazov i poče da se bije. I pokaza šta umije. Prvi udarac, i njegov protivnik pokleknu. Ali se brzo i podiže, pa opet navali i tek tada poče prava, pravcata bitka. Razbjesniše se obojica, navališe jedan na drugog, navališe da se biju. Čas se činilo da će pasti Srebrenko, čas opet da će onaj drugi srndać.

Bitka potraja dugo. Neuobičajeno dugo. Izađe i sunce, podiže se iznad planine i tek tada nekoliko puta pokleknu, pa onda pade onaj drugi srndać. Nije više imao snage da se podigne, ni da se bori, ni da bježi. A nije bio ni ranjen. Bio je samo premoren, nemoćan.

Srebrenko je stajao iznad njega.

Srebrenko je bio pobjednik.

Srebrenko je prvi put bio pobjednik na toj poljani, u toj šumi, gdje je rastao i narastao.

Po šumi su grajale ptice, miješali su se nebrojeni glasovi.

Jesu li to javljali o završenoj bici ili o nečem drugom, ne zna se, ali se Srebrenku učinilo da šuma slavi njegovu pobjedu.

A tek što predahnu, javi se novi protivnik i novi

borac.

Jak i nepoznat srndać pojuri preko poljane, povijena vrata, s oštrim rogovima, isturenim naprijed, pravo na njega. I Srebrenko se okrenu i dočeka ga. I njih dvojica se sad ponesoše po poljani, i nosiše se opet dugo, dugo. Boriše se hrabro. I Srebrenko opet pobijedi, jer pobježe srndać koji se tako izazovno pojavio. Pobježe, a iza njega u šumi odjeknu graja. I ko zna dokle je bježao, gdje je stigao. Ali je sigurno da se više nikad nije upuštao u borbu. Srebrenko ne potrča za njim.

On i ne pomisli da trči, jer je već morao da prihvati novu bitku, jer je na njega već jurio novi protivnik. Ali, tek što se sudariše, pade i taj novi junak na zemlju. I borba se završi začas, jer taj treći Srebrenkov protivnik nije imao više ni hrabrosti ni snage da nastavi borbu.

Da je to bio kraj, bilo bi dobro.

Ali, to jutro je bilo neobično.

To jutro se rodilo da Srebrenku donese slavu, jer on obori na koljena još dva srndaća, a onda sam pojuri među one što su stajali na rubu poljane i posmatrali bitku, pa i njih razjuri. Osta jedini na poljani. Osta pobjednik i, kad krenu kroz šumu, krenu za njim i slava koju steče tog jutra.

Niko mu nije stavio vijenac cvijeća oko vrata.

U šumi to nije bilo potrebno. I bez toga se o njegovoj pobjedi, rijetkoj na poljani, još rjeđoj u šumi, čulo po planini, i mnogobrojne srne i mnogobrojni srndaći saznali su ko je on i sigurno su jedni druge

upozoravali kad bi ga sreli:

– Evo ga! Nemojte ga razljutiti, da ga ne uvrijedite. Evo ga, to je najjači srndać u šumi.

Svuda ga je odavala njegova boja, čak i tamo gdje ga niko nije poznavao, i gdje ga niko ne bi prepoznao. Jer, toga proljeća on je bio usamljeni srndać u toj planini, koji je nosio srebrenu dlaku. I ne samo toga proljeća. Takvi su se u šumi rijetko rađali. Pa onda nije ni čudo što se nigdje nije mogao pojaviti i proći nezapažen.

Poslije boja na poljani porastao je on sam ponajviše u sebi. Kad se sve završilo, on se najprije začudio:

– Zar je moguće da sam to ja učinio? Ali, sumnje više nije bilo. Šuma ga je gledala. Šuma ga je upamtila.

ODNESE GA HLADNA VODA

Jednom rano, kad se u šumi javiše prve ptice, lutajući i pasući stiže Srebrenko do ruba dubokog kanjona. Poznavao je taj kraj, ali tu, na rubu duboke provalije, nije se nikad dugo zadržavao. To mjesto mu se nije dopadalo. Zbog strmih litica, niz koje se nije mogla spustiti ni najvještija zvijerka, zbog neprekidnog i stravičnog šûma vode koja je jurila po dnu kanjona. Konačno, zbog nečeg što on sam nije mogao odgonetnuti.

Oko kanjona je uvijek bilo
pusto.

Ko zna
zašto?

Ali, možda baš zbog toga što su i drugi srndaći i srne nerado zalazile u ovaj kutak šume, na ove poljane, one su bile bogate hranom. Kao da su baš tu rasli i rascvjetavali se najslađi cvjetovi, kao da je baš tu bujala najslađa trava. Srebrenko je oprezno brstio, koračajući po samom rubu kanjona.

Ponekad se
zaustavljao.

Ponekad je zagledao u dubinu, tamo gdje je hučala voda i gdje su se ogledale posljednje zvijezde koje su se još gasile na čistom nebu.

Po planini su bježale sjene, sve glasnije se javljale ptice.

I baš tada, poput sjene, iskrсну on, vuk, jedan iz strašne sedmorke. Bio je sam. Lutao je sam, ko zna zašto i ko zna koliko. Možda ga je kakva svađa natjerala da se odvoji od svoje braće, a možda se odvojio tek toliko da malo proskita. Ali to nije ni važno za ovaj trenutak i ovaj neočekivani slučaj.

Srebrenko je opazio vuka u trenutku kad više nije mogao da bježi, kad više nije imao kuda da bježi. Samo je mogao udariti na vuka. Morao je učiniti tako, a to je značilo: krenuti mu u susret, krenuti u smrt.

A i on, vuk, zbog nečega je zastao. Iznenadio se. Ili se pripremao za napad. I tako su i jedan i drugi stajali i gledali se, gledali, kao da

odmjeravaju snage. Ali ovdje se znalo ko je jači. Ko može biti žrtva. Jer, šta je mogao jedan srndać protiv jednog mladog i snažnog vuka, i još vuka iz proslavljenog čopora? Šta je mogao očekivati, pritiješnjen između ponora, visokih stijena i svog krvožednog neprijatelja? Pomislio je sigurno:

"Ovo je smrt. Ovo je kraj."

Ali dogodilo se drugačije.

Dogodilo se nešto što se događa u stotinu godina, što se gotovo ne pamti i što se možda nikad u toj planini nije još dogodilo. U tom neočekivanom i kratkom dvoboju pao je vuk, taj snažni koljač. Kad se učinilo da je srndać dovoljno uplašen, urliknuo je pobjedonosno i skočio. Skočio je tako da u jednom skoku dohvati žrtvu, da svoje zube i svoje kandže zarije u njeno tijelo. Ali i Srebrenko, koji je tog časa stajao bespomoćan, trgnuo se najednom, spreman da se brani ili da bar pokuša da se brani. Ta, i on je imao oružje. On je imao rogove. Snažne i oštre. I još prije nego što su se oštri vučji zubi sklopili negdje na njegovom vratu, prolomio se planinom strašan urlik – i to je bilo sve. Srebrenko je dočekaao vuka svojim rogovima i vuk je nekoliko časaka lebdio u zraku, naboden na rogove, a onda ga je Srebrenko jednim pokretom bacio u provalnu. Negdje dolje, u dubini, odjeknuo je još jedan urlik. Vuk je padao niz oštre litice, lomio se, a dolje duboko

čekala ga je brza i hladna voda. I dočekala ga je. Uхватила ga je i odnijela ko zna kud. U neki duboki vir. U duboku rijeku, negdje daleko u ravnicama. To se ne zna, jer niko nije ni pokušavao da to utvrdi, pa nije ni utvrdio. Ali zna se da je planina tog časa i tog jutra bila oslobođena jednog napasnika, i to je bilo mnogo.

Dok je voda nosila vuka, Srebrenko je još uvijek stajao. On još nije vjerovao, nije mogao vjerovati da se dogodilo to što se dogodilo. Njemu se činilo da će vuk iskočiti iz provalije i baciti se ponovo na njega.

Kad se posljednji urlik prolomio iz kanjona, zadrhtao je i pojurio da što prije i što dalje pobjegne sa tog mjesta.

To je bilo sve što je još mogao.

To je bilo sve što je još umio.

Tek kad je, umoran i zadihan, zastao negdje pod gustim krošnjama, on je bio opet siguran da ga ne gone, da je iza njega ostao i zlosrećni kanjon, i urlik ranjenog vuka. Urlik njegovog neprijatelja koji više nikad neće krenuti šumom da zagorča život ni njemu, ni bilo kome drugom.

Sreća ga je još jednom poslužila.

Sreća ga je pratila.

Legao je u travu i zaspao, ali san mu nije bio ni spokojan ni čvrst. Kroz san je čuo urlik vukova. Budio se, a oko njega tišina. Sanjao je da ga vukovi gone – stotine vukova, svi isti, svi razjapljenih čeljusti i zakrvavljenih očiju. Gone ga, gone, a on ne može da bježi i nema kud da bježi, i tako je sve nešto sanjao i često se budio, jer nije bilo lako spavati mirno i sanjati sve lijepo, poslije onog što je doživio tog jutra.

A dok je on spavao, po šumi se opet pronosio glas o njegovoj pobjedi.

Slavu njegovu sad više niko nije mogao sakriti, niko osporiti i šumom su jurili glasnici da dojavе, da ispričaju šta se zbio kod dubokog kanjona. Još jednom se pokazalo da se u šumi ne da ništa sakriti, da ona svuda ima hiljade ušiju i hiljade očiju. Ne zna se ni ko je posmatrao kratkotrajni dvoboj, ni ko je vidio kako je Srebrenko bacio vuka u provaliju i čuo vučji urlik.

Srebrenko je ponovo postao junak i ponos planine.

I zašto da
ne?

Svi su u ovoj šumi pamtili samo one srndaće koji su bili oboreni snažnim vučjim šapama. Svi su pamtili srndaće u bijegu i vukove u potjeri. A sad je, eto, mogla da se ispriča i druga priča. Da ostane zauvijek, pa nek se zna da ni oni za koje se misli da su nepobjedivi,

nisu nepobjedivi.

Ali, ostalo je još šest
vukova.

Ko bi znao kako je do njih došla priča o smrti sedmog brata, jesu li oni u nju povjerovali, jesu li ga tražili i čekali da se vrati u čopor, ali su ih vidjeli kako jure po šumi i urliču, kako nikad dotad nisu urlicali. I strah je hvatao mnogobrojne životinje kojima se dotad činilo da su sigurne u svojim skloništima. Činilo se da vukovi javljaju šumi i svima koji su živjeli u šumi:

– Ne zaboravite! Mi smo još ovdje, još smo
živi!

Oni sad počеше napadati i kad su bili gladni, i kad su bili siti, a ponajviše srne i srndaće. Po tome bi se moglo zaključiti da su tražili Srebrenka, ali ko to može tvrditi? Oni su prosto bili bijesni. Oni su, možda, svetili brata, a možda su naišli takvi dani, takvi vjetrovi da su morali činiti ono što su činili.

Jedni tvrde da je bilo
ovako.

Drugi tvrde da su i vukovi imali pouzdane prijatelje i doušnike. Ti njihovi doušnici jurili su po šumi, pretraživali poljane i grmove, zavirivali ispod lisnatih svodova i tražili Srebrenka. Čim bi ga pronašli, dojavljivali su vukovima, a oni su odmah kretali da ga uhvate. I uhvatili

bi ga sto puta, rastrgali bi ga sto puta, da i on nije imao dobre, i te kako dobre prijatelje, i da šuma nije bila na njegovoj strani. Jer, tek što bi vukovi krenuli, on je to već znao.

Budili su ga ako je spavao.

Stražarili su nad njim dok je spavao.

Vukovi su uvijek stizali kasno.

Stizali su tamo gdje Srebrenka više nije bilo. Tako iz dana u dan, iz noći u noć, nije prestajala trka po planini, nije prestajao lov takav kakav ta planina, a i mnoge druge nisu poznavale ni pamtile. Nepoznati Srebrenkovi prijatelji zavodili su vukove na krivi trag. Odvlačili su ih varkom da se lome po vrletima, da jure tamo gdje ni Srebrenko, a možda nijedan drugi srndać nisu nikad ni dolazili.

Šuma je učestvovala u igri.

Šuma se zabavljala.

Tako je došlo ljeto. A jednog dana, i sasvim iznenada i naglo, sve se preokrenulo.

GORI ŠUMA

U šumi je buknuo
požar.

Kako i gdje, ko bi to mogao
reći.

To uvijek, ili gotovo uvijek, ostaje
tajna.

Ili su čobani ložili vatru i ostavili je neutrnutu, ili je to učinio nepoznati putnik, ili je, opet, planula na koji drugi način, nije se moglo saznati. Ali ona je planula, i s vatrom je došao nemir, strah, i još stotine drugih znanih i neznanih nevolja.

Bilo je krivo i
ljetno.

Krivo je i sunce koje toga ljeta nije prestajalo da pali, jer na nebu nije bilo oblaka, jer kiše nisu padale, a duvali su samo suvi i topli vjetrovi. Presušivali su izvori, utanjili se i najsnažniji potoci, a u rijeci se voda spustila i tekla tek toliko da pokrije dno.

Zbog vode je i u šumi počeo
nemir.

Bez vode nema
života.

Bez vode nema
radosti.

Bez vode nema
pjesme.

Počela je svuda po planini trka za vodom. Stazama vidljivim i nevidljivim, poznatim i nepoznatim, kroz visoku travu, kroz šikare, preko kamenjara, preko kosa i kroz doline kretale su se neprestano mnogobrojne čudne i šarene povorke životinja i životinjica. Oko još nepresahlih izvora započeli su pravi pravcati ratovi, vodile su se borbe, jurišalo se i ginulo, danima i noćima su trajale opsade, jer vode nije bilo dovoljno, i samo pobjednici, samo najjači mogli su da piju. Ali, pobjednici su se tu često, svakog časa, mijenjali i tek što bi jedni stigli do vode, navaljivali su drugi i gonili ih. Slabiji su se udruživali i navaljivali na jače, a obično se sve pretvaralo u takvu gužvu, u kojoj se nije znalo ko koga goni, ko je čiji saveznik, prijatelj ili neprijatelj. Svi su tražili samo jedno – vodu. Svi su bili žedni. Trava je bila suva.

Lišće je bilo suvo, i vazduh
suv.

Svuda, u travi, u grmovima, u vazduhu, u krošnjama drveća čuo se vapaj:

– Vode!

Vode!

A sunce je grijalo i palilo. Svaki dan je bio topliji. Svaki dan je bio strašniji. Ali ne kaže se uzalud:

– Ima i gore od
goreg.

I zaista ima, i došlo je baš to, baš toga ljeta kad kiše nisu
padale.

Zapalila se
šuma.

Krenuo je na sve strane plamen, strašan i
neumoljiv.

Krenuo je zemljom poput
talasa.

Podigao se u nebo da i njega užari, da i njega
zapali.

Penjao se u vrškove najviših jela i borova, jurio preko poljana i
livada. Provlačio se kroz travuljinu kao zmija koja ne zna dokle će stići
i gdje će se zaustaviti. Požarom je išao dim, gust i zagušljiv, dizao se
visoko, visoko, zatvarao vidik, zaklanjao i samo sunce.

U ludom strahu bježali su ispred vatre svi stanovnici
planine.

Bježali su i mali i veliki, krilati i nekrilati, oni ispod zemlje, i oni na
zemlji. Jer, vatra i dim su se zavlačili svuda. U žar i pepeo pretvarali
su se stogodišnji gorostasi, prskao je kamen.

Događalo se da su odnekud, iz zapaljenih krošnji, iz zapaljenih
grmova, polijetale i zapaljene ptice. Bile su to žive buktinje, bili su to
trenuci užasa. Iznad šume, u zraku, odjekivali su samrtni krici ptica.
Ponekad, u noći, dizala su se tako zapaljena čitava jata, ali njihov let

nije dugo trajao, pa se činilo da je u mraku planuo i ugasio se neobičan vatromet.

Još teže, još strašnije, bilo je šumskim stanovnicima koji nisu imali krila, koji nisu mogli da se vinu u zrak daleko, daleko, gdje ne bukti požar, gdje ne vlada strah.

A i oni su
bježali.
Svi su nekud bježali. Svi su tražili
spas.

Vatra, ta strašna neman, dočekivala je svuda bjegunce, presretala ih, presijecala im put, pa su morali da se vraćaju da traže drugi izlaz i prolaz, da se vrte u krugu.

Mnogo, ponajviše je bilo onih koji nisu uspjeli da
pobjegnu.

Plameni zidovi su se zatvarali u
krugove.

Opkoljene životinje su se povlačile, sabijale u gomile, prikrivale se po poljanama, šikarama, tamo gdje vatra još nije bila stigla i gdje se činilo da neće stići. Ali, varali su se svi oni koji su se nadali da će naći zaklon, da će ih vatra mimoići. Poput vojske koja je opkoljenog neprijatelja sabila na uzak prostor da ga dotuče, kretala se strašna vatra, da spali i uništi sve što joj se nađe na putu.

Tako su se, bježeći, sabijali u istu gomilu i najljući neprijatelji. Jer, od vatre su bježali podjednako i medvjedi i vukovi, i lisice i zečevi, i divlje mačke i vjeverice, i srne i divlje svinje, i jaki i nejaki. Pa sad, zamislite kakva su čuda mogla da se dogode, kakav je to bio krkljanac, kakvi strašni časovi.

Gonili su jedni druge, čupali jedni druge, jer su svi morali da se bore za prostor, za komadić zemlje.

Po planini su se prolamali samo urlici i jauci.

Šuma ih nikad nije toliko čula i nikad ih nije tako čula.

Nikad niko nije mogao ni da okupi toliko uplašениh šumskih stanovnika na jednom mjestu. I kad je svima postalo jasno da se vatra neće zaustaviti i da će ih progutati, kad više nisu mogli da se povlače, kretala je ta šarena i izbezumljena gomila na juriš, kroz dim i prah i plamen, kretala je da probije obruč vatre. To je bio kraj za mnoge. Ponekad za sve koji su kretali u juriš.

Plamen je gutao svoje žrtve s posljednjim jaukom, s posljednjim uzvikom.

Plamen koji se širio, koji je mogla zaustaviti samo voda.

Teško je bilo svuda u šumi.

Teško je bilo svima.

Srebrenko je ovoga puta prošao srećno, srećnije nego stotine drugih srna i srndaća, nego stotine drugih šumskih stanovnika.

Kako? To je pitanje na koje se ne može dati odgovor.

Od njega samog nije zavisilo gotovo ništa, jer on je umio samo

da bježi od vatre i dima, i bježao je koliko god je mogao, bježao je tamo kud mu se činilo da može pobjeći i da će vatru ostaviti daleko iza sebe.

Vatra je i njemu zatvarala put, vatra ga je susretala, pa je bježao na drugu stranu, dok mu se učinilo da je opet siguran, dok se ne bi zamorio.

Da je Srebrenko upao u vatreni обруч, bilo bi sve gotovo. Ali, eto, nije upao. I to je ono što se može nazvati njegovom srećom. Dočekao je da vatru uništi njen neprijatelj, da vatru uništi voda.

Iznad planine su se neočekivano nagomilali crni oblaci i počela je da pada kiša.

Bljeskale su
munje.

Palili su
gromovi.

Kiša je padala, padala, kao da se zarekla da neće prestati dok ne uništi vatru. Padala je nekoliko dana i nekoliko noći bez prestanka, a sa crnih i ogromnih ognjišta u planini sada se, umjesto plamena, dizao u nebo samo dim.

Dugo su se borile voda i
vatra.

Voda je bila
jača.

Voda je pobijedila i iza strašnog požara ostala su po planini samo zgarišta, ostale su rane.

Teško je sad bilo prepoznati čitave krajeve po kojima je harala vatra. Ali najvažnije od svega bilo je to da se vatra povukla, da je prošla opasnost. Još uvijek je bilo dosta šume za sve koji su živjeli u njoj. I hrane za sve. I skrovišta za sve.

Kad je nestala vatra, kad je prestala kiša, u šumu se vratio život i, kao i uvijek, šumski stanovnici su počeli da zaboravljaju požar, kao što su zaboravili i mnogobrojne druge nedaće koje su u ovoj istoj šumi preturili preko glave.

I Srebrenko je brzo zaboravio vatru.

Ako su bile uništene poljane koje je dobro poznao, koje je volio, on je pronalazio druge i odlazio tamo da pase i potraži društvo. Prostor oko stare tvrđave ostao je gotovo netaknut, ostalo je netaknuto njegovo staro skrovište pod lozom, u koje je sad počeo da vraća sve češće.

Kad se prvi put nakon požara navratio tamo, dočekala ga je veselo i prijateljski sova, stara poznanica. I njemu se učinilo da je tu, na tome mjestu, gdje je prvi put ugledao svijet, opet najsigurnije i najljepše. I vatra, eto, nije stigla do tvrđave. Poštedjela je šumu oko nje, poštedjela je čitav taj kraj. Pa zašto da onda i on neprestano luta, da traži bolje i ljepše, kad to ne može ni naći? Zašto da se ne primiri u skloništu ispod tvrđave? Tu su mu još uvijek najstariji i najbrojniji prijatelji, prikriveni u lišću, u travi, u zidinama. Tu su i njegovi najsigurniji stražari. Dok on spava, oni su budni.

– Opasnost! Opasnost! – viknuće sova i zalepršati krilima.

– Opasnost! – javiće se stotine

glasova.

Ali, začudo, tih dana i tih noći poslije požara niti je bilo uzbuna, niti se događalo šta neobično. Šuma se oporavljala kao bolesnik, a njeni stanovnici, koji su se raspršili na sve strane, sabirali su se lagano i oprezno.

Vukovi se nisu
pojavljivali.

Niko nije mogao kazati gdje se
nalaze.

Niko nije mogao odgovoriti jesu li živi ili
mrtvi.

Poradovaše se svi koji su drhtali pred njima i sakrivali se u mišje rupe da ne čuju njihov glas i da ih ne vide, poradovaše se da se i ljutom čoporu izgubio trag u vatri i dimu.

Bilo je to sasvim
moguće.

Zašto da baš njih, vukove, zaobiđe plamen kad nije poštedito stotine boljih, plemenitijih i mirnih stanovnika šume?

Javiše se čak neprovjereni svjedoci njihove propasti, koji su
tvrdili:

– Gotovi su vukovi! Gotovi su! Tvrđilo se da ih je progutala vatra u jednom cestaru, u jednom ludom jurišu kad su pokušali da probiju obruč.

– Gotovi su, sigurno – pronosila se vijest
šumom.

Odahnuli su
mnogi.

Okuražili su se
mnogi.

Srebrenko se poradova
ponajviše.

Srebrenko, čak, poče da zaboravlja sve nevolje koje su mu pričinili, on ponovo osjeti kako je prijatan, kako je lijep život u šumi, kad ne vreba opasnost na svakom koraku, kad se ne čuje gladno i bijesno zavijanje vučje. Poslije požara, poslije svega što mu se dogodilo, on je zaista imao pravo da se raduje, da se odmara u svom skrovištu ispod tvrđave.

Ali radost njegova bi
prerana.

Javiše se najednom njegovi
neprijatelji.

Javiše se strašnim urlikom vukovi, prolomi se i uzdrhta
planina.

Zadrhta i naš prijatelj
Srebrenko.

JEDNA TRKA I JEDAN KRAJ

Ništa se nije dogodilo
odmah.

Nije se znalo traže li vukovi Srebrenka, jesu li i oni sve zaboravili poslije požara, poslije velike nesreće koja je zadesila planinu. Pojavljivali su se povremeno, iščezavali nekud i opet se vraćali, ljuti i nemilosrdni.

Prikuči se tako i
jesen.

Pade prvi
list.

Prosuše se po travnim poljanama opaljenim mrazom dozrele divlje jabuke i kruške, pa onda i žuti lješnjaci počеше da se krune. Mudri i vrijedni šumski stanovnici, oni što su dobro znali šta znače duge i hladne zime, požuriše da hranom natrpaju svoja skrovišta, da pokupe i u jagme što više mogu. Izgledalo je, kao i uvijek, da su u šumi najvrjednije vesele vjeverice.

One su mogle da se vide svuda i u svako doba. One su uvijek nekud žurile i nešto nosile. Ili lješnik. Ili orah. Bilo šta, samo da je više u tajnom skrovištu, negdje u utrobi drveta, ili negdje ispod korijena drveta.

Provrijednili su se, mora se priznati, i mrzovoljni jazavci, i okretni puhovi, i još mnogi, mnogi drugi, pa su dobre i oštre oči mogle otkriti i vidjeti ono što se rijetko može vidjeti. Činilo se da se planina užurbano priprema za rat, pa se sve diglo na noge, sve počelo da se sprema za odbranu. Rat. Pa, zar se ne bi moglo reći da je zima najavila rat?

Moglo bi, zašto ne. I svi su to znali, i svi su se žurili da dobro dočekaju njenu prvu navalu, da izdrže opsadu koja može trajati dugo, dugo.

Lješnici su te godine rodili kao rijetko kad.

A kaže se:

– Kad lješnici rode, biće duga i oštra zima.

I možda je baš dolazila takva, možda to uvijek na vrijeme osjete životinje, možda se i ove godine dogodilo tako.

Srebrenko još nije osjećao ni glad ni strah pred zimom.

On je pripadao rodu koji nije spremao zimnicu, njemu je još uvijek prijalo sunce, on je jesen dočekao snažniji nego ikad, brži nego ikad.

Pa ipak, on nije bio miran. Zbog vukova, zbog svojih zakletih neprijatelja.

Osjećao je da ga traže, osjećao je da će ga jednom, kad-tad pronaći, ali nije znao šta će se tada dogoditi. I nije se varao. Vukovi su ga tražili i pronašli su ga jednog jutra na poljani, preko koje se upravo prevlačila magla. Tada i tako je počela trka kroz šumu, trka neupamćena.

Srebrenko je bježao.

Vukovi su jurili za njim, odlučni da ga gone dok ga ne uhvate, da ga gone preko svih poljana, da ga gone kroz sve šume, pa makar morali da ga gone do kraja svijeta.

Bio je to strašan
lov.

Bila je to trka za Srebrenkov život, i on je to osjećao dobro, sasvim dobro. Osjećao je to ne samo on. Osjetili su to svi koji su toga jutro vidjeli šta se dogodilo na poljani, svi koji su čuli urlik vučji, urlik koji je unaprijed objavljivao pobjedu.

Srebrenka više nije mogla da sakrije ni gusta šuma, ni magla.

Srebrenku više nisu mogli da pomognu ni njegovi najbolji prijatelji.

Ostale su mu samo njegove brze noge, njegova mudrost.

Ali, i vukovi su bili snažni i brzi, i nije ih bilo lako nadmudriti. To nije bio jedan vuk, to nije bio obični čopor vukova, to su bili vukovi kakve planina dugo nije poznavala. Njega su gonili vukovi koji su ga dugo tražili, koji su ga tražili da mu se osvete.

Pokušavao je, ipak, da ih zavara, da zametne trag.

Preskakao je potoke i jaruge, krila ga je magla koja se valjala planinom, pa opet ništa. Vukovi su ga brzo pronalazili i nastavljali da gone.

Ponekad mu se činilo da je izmakao potjeri. Obradovao bi se, ohrabrio. Ali, zakratko. Ako i nije uvijek mogao da vidi svoje neprijatelje, da vidi vukove, mogao je da ih osjeti po mirisu, čuo je njihov urlik ili šušanj lišća pod njihovim nogama.

Planinu je Srebrenko poznavao dobro,
predobro.

Nijedan se srndać ne bi mogao pohvaliti da poznaje toliko staza,
toliko kutaka, toliko poljana kao on.

Kuda sve nije
zalazio?

Šta sve nije
vidio?

I zbog toga je možda i odlučio da potraži spas na vrhu planine,
tamo gdje se vječno gomilaju oblaci i utrkuju vjetrovi.

Ili, da potraži spas negdje iza vrha planine, gdje vukovi nikad
nisu stizali i gdje neće stići.

Jurio je uz strme strane, jurio je kroz doline koliko je mogao i
koliko je imao snage.

Jutro je već odavno prošlo, a trka je trajala,
trajala.

Sunce se pojavljivalo samo ponekad, pojavljivalo se iz magle
samo toliko da se pokaže, da pogleda šta se događa i da opet
nestane.

Ne jedanput učinilo se Srebrenku da mora pasti. Da će pasti. Kad
je zastao da predahne, da oslušne, osjećao je kako ga vuče zemlja,

osjećao je kako ga umor mami da se spusti u travu, na lišće. Da se spusti samo jedan tren. I spustio bi se da ga vukovi nisu opominjali, da nisu javljali o tome da su blizu i da ga još gone. Zbog toga je uvijek ponovo morao da prikuplja novu snagu, i zbog toga je nastavljao da juri planinom.

Istrčao je najednom iz
magle.

Istrčao je na vrh
planine.

Istrčao je u sunčani dan koji više nisu zaklanjali ni oblaci ni
magle.

I tada, baš tada se dogodilo nešto
neočekivano.

Tada je planinu počeo da potresa čudan tutanj. Zadrhtalo je drveće, zadrhtalo je kamenje, a negdje u dubini, ispod planine, rušilo se nešto, kotrljalo i lomilo sve jače, sve bučnije. Činilo se: propašće, nestaće u tamnim dubinama zemlje čitava planina. Zauvijek. Ostaće samo ogromna, tamna rupa koja će se možda napuniti vodom, pa će se stvoriti novo jezero, ili novo more. Činilo se baš tako.

Ne, nije potonula
planina.

Ali, nije dugo potrajala ni tutnjava. Na samom vrhu planine napukla je zemlja, pa je ta pukotina počela da se širi.

Tada i tako su na jednoj strani ostali vukovi, a na drugoj
Srebrenko.

Zaustavili su se vukovi. Nisu mogli da preskoče, nisu mogli da

zaobiđu provaliju koja se ispriječila pred njima, koja ih je zaustavila. A pokušavali su i jedno i drugo, i pokušavali su dugo.

Bili su
bijesni.

Urlali su, sijevali su očima i škljocali
zubima.

Ispred njih, kroz šumu, izmicala je njihova žrtva, izmicao je Srebrenko. Toliko dugo tražen. Toliko gonjen. Izmicao je baš sada, kad im se činilo da su ga već uhvatili, kad je bio na izmaku snage.

Izmicao je
zauvijek.

Oni ga više nisu
vidjeli.

Oni više nisu čuli bat njegovih
nogu.

A ni Srebrenko nije znao da ga vukovi ne jure. I on je malaksavao. U njemu je ostalo još malo, sasvim malo snage i on je počeo da posrće, da se teško diže pa da opet posrće.

„Kraj“, pomislio je. „Ovo je
kraj.“

Onda, najednom, nestalo je sunca, najednom se ugasilo sunce i počela da se spušta tama.

Zemlja je počela jače, još jače da
podrhtava.

Tamni oblaci su zaklonili sunce i

nebo.

Pa, bilo bi, ipak, dobro da je ostalo tako. Ali nije ostalo. Iz zemlje na vrhu planine suknuo je najednom plamen, podigao se u potamnijelo nebo plameni stub, koji je svakog časa postajao veći i snažniji. Sve se najednom promijenilo, i učinilo se opet da će propasti zemlja nekud duboko, duboko.

Planinom se samo pronosio
glas:

– Bježite!
Bježite!

I sve je
bježalo.

Sve živo je bježalo u ludom strahu, u panici. Bježalo je što dalje od vrha planine, što dalje od plamena i dima, jer niko nije mogao odgonetnuti šta se to dogodilo i šta se to događa, niko nije umio kazati kakva se to nova opasnost nadvila nad planinom.

I Srebrenko, koji je trošio posljednu snagu, počeo je opet da juri. I nije više bježao zato što su ga gonili vukovi. On je sad bježao od nečeg što dotad nije vidio, što nije upoznao, od nemani koja je mogla biti strašnija i od svih vukova na svijetu.

I vukovi su
bježali.

Vukovi su pokušavali da pobjegnu, ali nisu
uspjeli.

Oni su bezglavo jurili, ali nisu nikako mogli da izađu iz kruga koji

je zasipala vatra sa vrha planine, koji je zasipao topli pepeo, bijel kao snijeg. Padao je taj pepeo i zasipao zemlju, drveće i životinje, zasipao je, i zasuo i njih.

Tako je došao kraj strašnom čoporu, strašnim vukovima.

Tako i zato su oni zauvijek ostali na vrhu planine, a planina više nikad nije dočekala da se kroz nju prolomi njihov zov, njihov snažni i bijesni urlik.

Koliko je dana i noći sukljala u nebo vatra, savijali mrki oblaci oko planine i padao pepeo, ne zna se tačno.

Jednog dana je ponovo granulo sunce.

Jednoga dana ponovo je zavladala tišina.

Jednoga dana strašna vatra se povukla opet u utrobu zemlje. Zauvijek. Tako se bar činilo, jer niko nije mogao tvrditi da se ona ponovo neće javiti, da opet neće u nebo suknuti vatreni stub.

Tako je taj vulkan sam proradio i sam se ugasio.

Na vrhu planine ostao je bijeli pokrivač, ostao je dugo i dugo se činilo da je planina pokrivena vječnim snijegom.

Bile su zatrpane čitave doline, grebeni, visoko drveće i visoke stijene. I

ostalo je sve tako, godinama zatrpano, a život u planini se nastavio, obnovio, i živjelo se opet kao da nikad nije bilo ni onog potresa, ni vulkana. Ostala je o svemu samo jedna priča.

OKAMENJENI VUKOVI

Prolazile su, prolazile
godine.

Prošao je možda čitav vijek. Možda manje ili više,
svejedno.

Duvali su iznad planine
vjetrovi.

Padale su kiše i snjegovi, valjale se oluje i pucali gromovi.
Rznosili su vjetrovi pepeo, odnosile su ga i rastapale vode, a na vrhu
planine, tamo gdje su se nekad zaustavili vukovi, pojavilo se jezero.
Iznikli su oko jezera borovi, počela je da buja trava, zemlja je vraćala
život i biljkama i životinjama.

A na samoj obali jezera, na visokoj stijeni, ostali su vukovi.
Okamenjeni davno, davno pod pepelom, ostali su onakvi kakvi su bili
kad se nad planinom prosula vulkanska jara.

Čini se, oni još uvijek jure srndaća
Srebrenka.

Čini se, skočiće u duboku vodu jezera i preplivati ga, i stići će
Srebrenka, makar na kraju šume, makar na kraju svijeta.

Zapljuskuju ih

kiše.

Zasipaju ih i zatrpavaju
snjegovi.

Obilaze oko njih životinje, jer se boje, jer ne znaju da su vukovi
okamenjeni i da neće pojuriti nikad obalama jezera, da niko više neće
čuti
njihov
urlik.

Na vrhu planine još uvijek žive
orlovi.

Ponekad se spuštaju na obale jezera, padaju na leđa
okamenjenih vukova. Kljucaju ih po glavi, dok se ne uvjere da kljucaju
samo tvrdi kamen. I tako često. Tako neprestano.

Lete iznad planine
ptice.

Ostavljaju svuda po planini svoje tragove i staze mnogobrojne
životinje, a vukovi stoje nepomični, a ipak strašni.

Vukovi stoje kao
ukleti.

A negdje, u šumi, možda baš ispod tvrđave, žive Srebrenkovi
potomci.

O PISCU

AHMET HROMADŽIĆ je rođen 11. 10. 1923. godine u Bjelaju kod Bosanskog Petrovca. U rodnom mjestu završio je osnovnu školu, a građansku školu u Bosanskom Petrovcu. Srednju tehničku školu učio je u Sarajevu i Zagrebu, a Višu pedagošku u Sarajevu.

Jednom je zapisao da su njegovi pismeni sastavi u školi bili i njegovi prvi literarni radovi, a u stvari je počeo pisati kao novinar Oslobođenja, 1944. godine. U početku je pisao priče, a prvu knjigu, roman Labudova poljana, objavio je 1952. godine u Sarajevu. Piše za djecu i odrasle, ali njegov pretežni opus pripada dječijoj literaturi i podneblju njegovog zavičaja, Krajine. Iz tog opusa najzapaženije su mu i najpopularnije knjige:

Patuljak vam priča, Patuljak iz Zaboravljene Zemlje i Okamenjeni vukovi. Bavio se i književnom kritikom, a najveći dio radnog vijeka proveo je u izdavačkoj djelatnosti.

Radio je u Oslobođenju kao saradnik i urednik, zatim kao urednik lista Krajina u Bihaću i glavni urednik omladinskog časopisa Zora u Sarajevu.

Izdavačkom djelatnošću počeo se baviti u Narodnoj prosvjeti u Sarajevu, gdje je pokrenuo biblioteku Lastavica, čiji je urednik ostao i u izdavačkoj kući Veselin Masleša, U Maeleši je radio i kao generalni

direktor sve do penzionisanja.

Za svoj rad dobio je brojne nagrade, priznanja i odlikovanja.

Umro je u Sarajevu 2002. godine.